

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra sociologie a andragogiky

**SROVNÁNÍ SOUSTAVY NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ
ČESKÉ REPUBLIKY A SLOVENSKA**

**SICKNESS INSURANCE SYSTEM:
COMPARISON OF THE CZECH REPUBLIC AND SLOVAKIA**

Bakalářská diplomová práce

Marcela Kuzdřálová

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. František Znebežánek, Ph.D.

OLOMOUC 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto závěrečnou bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci 26.3.2010

.....

Marcela Kuzdřálová

ANOTACE

Zákon o nemocenském pojištění v České republice řeší od 1.1.2009 komplexně problematiku nemocenského pojištění. Úprava poskytování nemocenského si vyžádala zavedení poskytování náhrady mzdy zaměstnavatelem.

Na Slovensku výše uvedená povinnost vznikla u zaměstnavatele již od 1.1.2004, kdy Slovenská republika provedla celkovou reformu systému sociálního pojištění.

V bakalářské práci jsou analyzovány hlavní rozdíly v soustavách nemocenského pojištění ČR a SR. Odlišné jsou podmínky pro splnění účasti na pojištění, obecné podmínky nároku na dávku a jejich výplatu, stanovení denního vyměřovacího základu, určení rozhodného období, rozdíly u jednotlivých druhů dávek nemocenského pojištění, financování systémů.

Cílem bakalářské práce je porovnáním systémů nemocenského pojištění dospět k návrhům na změny v systémech nemocenského pojištění obou zemí, které by vedly ke zjednodušení provádění nemocenského pojištění.

KLÍČOVÁ SLOVA

Nemocenské pojištění v ČR a SR, účast na pojištění, dávky nemocenského pojištění.

ANNOTATION

Act on Sickness Insurance in the Czech Republic from 1.1.2009 comprehensively addresses the issue of health insurance. Arrangements for providing sickness insurance require the introduction of the provision of compensation by employers.

In Slovakia this function was for the employer from 1.1.2004, the Slovak Republic has implemented an overall reform of social insurance.

In the bachelor thesis the main differences in the health insurance systems in the Czech Republic and Slovak Republic are analyzed. Different conditions for compliance with the participation of the insurance, the general conditions of entitlement to benefits and their wages, the determination of the daily assessment base, determination of the vesting period, financing systems.

The aim of this bachelor thesis is to compare the health insurance and come to proposals for changes in health insurance systems of both countries, which would lead to a simplification of the implementation of sickness insurance.

KEY WORDS

Sickness insurance in the CR and SR, participation on insurance, sickness insurance.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 SOUSTAVA NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ V KONTEXTU SOCIÁLNÍ POLITIKY ČR A SLOVENSKA	9
1.1 PRÁVNÍ ÚPRAVA NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ.....	10
1.2 ORGÁNY NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ.....	11
1.3 NADŘAZENOST PŘEDPISŮ EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ V OBLASTI NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ	11
2 SROVNÁNÍ SOUSTAVY NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ ČR A SR	12
2.1 ROZSAH PŮSOBNOSTI.....	12
2.2 DRUHY DÁVEK	13
2.3 ÚČAST NA POJIŠTĚNÍ	13
2.3.1 Okruh pojištěných osob	14
2.3.2 Účast zaměstnanců na pojištění	17
2.3.3 Účast OSVČ na pojištění	20
2.4 DÁVKY	21
2.4.1 Obecné podmínky nároku na dávku	22
2.4.2 Denní vyměřovací základ	26
2.4.3 Nemocenské	33
2.4.4 Ošetrovné	36
2.4.5 Peněžitá pomoc v mateřství	37
2.4.6 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství	40
2.4.7 Výše dávky.....	42
2.4.8 Podpůrčí doba	44
2.5 SPOLEČNÁ USTANOVENÍ O DÁVKÁCH A ODPOVĚDNOST ZA PŘEPLATEK	45
2.6 UPLATNĚNÍ NÁROKU NA DÁVKY A ZPŮSOB VÝPLATY DÁVEK....	47
2.7 ZPŮSOB FINANCOVÁNÍ NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ.....	49
3 NEJVÝZNAMNĚJŠÍ PODOBNOSTI A ROZDÍLY V SOUSTAVÁCH NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ OBOU ZEMÍ.....	52
3.1 NEJVÝZNAMNĚJŠÍ PODOBNOSTI V SOUSTAVÁCH NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ OBOU ZEMÍ.....	52
3.2 NEJVÝZNAMNĚJŠÍ ROZDÍLY V SOUSTAVÁCH NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ OBOU ZEMÍ	56
4 EFEKTY SOUSTAVY NP V ČR A NA SLOVENSKU	66
4.1 EFEKTY SOUSTAVY NP V ČR	66
4.2 EFEKTY SOUSTAVY NP NA SLOVENSKU	67
5 ÚVAHY O MOŽNÝCH PROMĚNÁCH V SOUSTAVÁCH NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ V OBOU ZEMÍCH.....	70
ZÁVĚR	76

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	79
SEZNAM TABULEK.....	80
POUŽITÁ LITERATURA.....	81
PŘÍLOHA.....	82

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce se nazývá „Srovnání soustavy nemocenského pojištění České republiky a Slovenska“. K výběru tématu závěrečné bakalářské práce mě inspirovaly změny v nemocenském pojištění, které po 50ti letech přinesl „nový“ Zákon o nemocenském pojištění č. 187/2006 Sb., jehož účinnost byla odložena o dva roky (na 1. ledna 2009).

Obsahem první kapitoly bude soustava nemocenského pojištění v kontextu sociální politiky České republiky a Slovenska. V této kapitole stručně uvedu počátky nemocenského pojištění, právní úpravu nemocenského pojištění obou zemí, orgány nemocenského pojištění a koordinační nařízení Evropských společenství, která jsou nadřazena nad úpravou obsaženou v českých a slovenských předpisech.

V druhé kapitole bych chtěla podle stanovených kritérií srovnat soustavy nemocenského pojištění obou zemí. Kritériem pro srovnání bude rozsah působnosti zákona, dávky poskytované z nemocenského pojištění, okruh osob, jenž jsou účastny pojištění, jednotlivé druhy dávek a způsob jejich výpočtu, výše dávky a doba, po kterou se poskytují.

Mezi další kritéria srovnání soustav nemocenského pojištění uvedu také společná ustanovení o dávkách, uplatnění nároku na dávky, kde jsou stanoveny základní podmínky nároku na výplatu dávky, uplatnění nároku na dávku a její výplatu a zdroje pro poskytování dávek nemocenského pojištění.

Systém nemocenského pojištění v České republice a na Slovensku, kde byl zákon o sociálním poistení zaveden již od 1.1.2004, je koncipován podobně. Ve třetí kapitole se pokusím o uvedení nejvýznamnějších podobností a rozdílů obou zemí v oblasti účasti na pojištění a dávek nemocenského pojištění.

Pracuji na Okresní správě sociálního zabezpečení Vsetín, na Oddělení kontroly plnění povinností zaměstnavatelů v sociálním zabezpečení, který je mimo jiné pověřen kontrolou dávek nemocenského pojištění. Své znalosti a zkušenosti, jenž jsem získala za dobu šestnáctileté praxe v oblasti nemocenského pojištění se pokusím uplatnit ve čtvrté kapitole, kde uvedu efekty soustavy nemocenského pojištění v České republice a na Slovensku, tzn. zákonná opatření proti zneužívání dávek nemocenského pojištění a změny, které vedly ke zjednodušení systému NP a v páté kapitole, jejíž obsahem bude úvaha o možných

proměnách soustav nemocenského pojištění v obou zemích, které by mohly vést ke zjednodušení provádění nemocenského pojištění a tím i k zefektivnění systému.

1 SOUSTAVA NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ V KONTEXTU SOCIÁLNÍ POLITIKY ČR A SLOVENSKA

„V Evropě patří nemocenské pojištění, spolu s úrazovým a důchodovým, historicky k systémům s nejdelší tradicí. Bylo založeno již na konci 19. století (Bismarckova reforma v Německu 1883 a Taafeho reforma v Rakousku-Uhersku 1888).“¹

„Nemocenské pojištění je v České republice tradiční součástí oblasti sociálního zabezpečení.“² „Sociální zabezpečení je považováno za nejdůležitější nástroj realizace sociální politiky.“³

Mezi systémy sociálního zabezpečení patří systém **sociálního pojištění, státní sociální podpory a sociální pomoci**. Nemocenské pojištění spolu s důchodovým pojištěním jsou hlavními složkami sociálního pojištění.⁴

„Nemocenské pojištění bylo v Čechách zavedeno v roce 1888. Principy, ze kterých se tehdy vycházelo, jsou stále aktuální.“⁵

„Jedná se o **všeobecnost pojištění**, kdy pojištění jsou účastny všechny ekonomicky aktivní osoby, o **obligatornost pojištění**, kdy pojištění jsou povinně všichni zaměstnanci, o **solidaritě v systému**, kdy jsou solidární pojištěnci nepostižení sociální událostí s pojištěnci sociální událostí postiženými a pojištěnci s vyššími příjmy s pojištěnci s nižšími příjmy, a o **obligatornost nároků**, kdy při splnění stanovených podmínek vzniká nárok na dávku přímo ze zákona.“⁶

Sociální zabezpečení na Slovensku má tři základní formy, kterými jsou **sociální pojištění, sociální pomoc a sociální podpora**.⁷ Nemocenské pojištění je jedním z pěti podsystémů sociálního pojištění (nemocenské pojištění, důchodové pojištění, úrazové pojištění, pojištění v nezaměstnanosti a pojištění pro případ platební neschopnosti zaměstnavatele /garančné poistenie/).

¹ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna: *Vládní návrh zákona o NP* [online]. [cit. 24.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=14204/>.

² Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna: *Vládní návrh zákona o NP* [online]. [cit. 4.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=14197/>.

³ GREGOROVÁ, Z., GAVLAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. vydání, Brno: nakladatelství DOPLNĚK, 2005, s. 26.

⁴ KREBS, V. A KOL.: *Sociální politika*. 4. vydání, Praha: nakladatelství ASPI, a.s., 2007, s. 163-164.

⁵ KREBS, V. A KOL.: *Sociální politika*. 4. vydání, Praha: nakladatelství ASPI, a.s., 2007, s. 240.

⁶ PŘIB, J. *Nemocenské pojištění v praxi*. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2009, s. 18.

⁷ MP SVR SR, *Sociálne zabezpečenie v SR* [online]. [cit. 1.11.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.employment.gov.sk/index.php?SMC=1&id=170>.

Současné systémy nemocenského pojištění obou zemí byly v minulosti utvářeny na podobném základu. Zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění a další zákony a prováděcí předpisy byly od účinnosti níže uvedených zákonů zrušeny.

1.1 Právní úprava nemocenského pojištění

Systém nemocenského pojištění v ČR je upraven zákonem č. **187/2006 Sb.**, v platném znění, který nabyl účinnosti dnem 1.1.2009.

Novým zákonem došlo ke sjednocení právní úpravy nemocenského pojištění jak pro zaměstnance a OSVČ, tak pro skupiny osob (příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace a vojáci z povolání), jejichž účast na nemocenském pojištění byla upravena zvláštními právními předpisy.⁸

Tento právní předpis řeší komplexně problematiku nemocenského pojištění včetně organizace a provádění nemocenského pojištění a posuzování zdravotního stavu pojištěnců pro účely nemocenského pojištění.⁹

Nový zákon o nemocenském pojištění přinesl dvě základní systémové změny, a to přenesení provádění nemocenského pojištění z organizací na okresní správy sociálního zabezpečení a poskytování nemocenského až **od 15. dne** trvání pracovní neschopnosti. Úprava poskytování nemocenského až od 15. dne pracovní neschopnosti si vyžádala zavedení poskytování náhrady mzdy zaměstnavatelem v období prvních **14 kalendářních dnů** trvání pracovní neschopnosti.¹⁰

Účelem nové právní úpravy je co nejvíce eliminovat zneužívání dočasné pracovní neschopnosti jak ze strany zaměstnanců, tak ze strany některých zaměstnavatelů.

Nemocenské pojištění na Slovensku je upraveno zákonem č. **461/2003 Z. z.**, o sociálnom poistení, který nabyl účinnost od 1.1.2004.

Zákon sa nevzťahuje na príslušníkov Policejného zboru, Slovenskej informačnej služby, Národného bezpečnostného úradu, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Železničnej polície, Hasičského a záchranného zboru, Horskej záchrannej služby, colníkov,

⁸ Personalista.com. *Změny v NP od 1.1.2009*. [online]. [cit. 25.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.personalista.com/poradna-personalisty/zmeny-v-nemocenskem-pojisteni-od-112009.html>.

⁹ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna: *Vládní návrh zákona o NP* [online]. [cit. 25.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=1005&ct1=0>.

¹⁰ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 2. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2008, s. 7.

profesionálnych vojakov ozbrojených síl, vojakov mimoriadnej služby, ktorých sociálne zabezpečenie je upravené osobitným predpisom, a vojakov, ktorí sa počas výkonu vojenskej služby v ozbrojených silách štúdiom alebo výcvikom pripravovali na výkon profesionálnej služby v ozbrojených silách, ak tento zákon neustanovuje inak.¹¹

Náhrada mzdy zamestnávateľom je poskytovaná v období prvých **10. kalendárnych dňoch** trvajú dočasnej pracovnej neschopnosti, nemocenské poskytuje Sociálna poisťovňa **od 11. dňa** trvajú dočasnej pracovnej neschopnosti.

1.2 Orgány nemocenského pojištění

Pojištění provádějí příslušné orgány nemocenského pojištění. V ČR jsou to okresní správy sociálního zabezpečení, Česká správa sociálního zabezpečení, služební orgány a Ministerstvo práce a sociálních věcí. Na Slovensku sociální pojištění vykonává příslušný služební úřad nebo orgán a Sociálna poisťovňa, ktorá je na rozdiel od ČSSZ samostatnou právnickou osobou.

1.3 Nadřazenost předpisů Evropských společenství v oblasti nemocenského pojištění

Ve státech Evropské unie se sociální zabezpečení, včetně jeho důležité součásti - nemocenského pojištění, řídí nařízeními Rady (EHS) 1408/71 a 574/72¹², která jsou nadřazena národním zákonům členských států.¹³

„Nařízení jsou nadřazena nejen právu vnitrostátnímu, ale i mezinárodním smlouvám o sociálním zabezpečení.“¹⁴

Systém nemocenského pojištění obou států je koncipován podobně. Srovnání soustav nemocenského pojištění obou zemí uvedu v následující kapitole.

¹¹ Sociálna poisťovňa. *Rekonštruované znenie zákona o sociálnom poistení k 2. 2. 2009*. [online]. [cit. 4.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/zakon-o-socialnom-poisteni-c-461-2003-z-z-v-zneni-neskorsich-predpisov/697s>.

¹² Pozn.: Uvedená nařízení nahradí od 1.5.2010 Nařízení 883/2004.

¹³ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Sociální zabezpečení v kontextu EU*. [online]. [cit. 4.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/7219>.

¹⁴ ČSSZ. *Státy aplikují evropské právo*. [online]. [cit. 26.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/evropska-unie/socialni-zabezpeceni/staty-aplikujici-evropske-pravo.htm>.

2 SROVNÁNÍ SOUSTAVY NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ ČR a SR

Systémy nemocenského pojištění v obou zemích by měly být koncipovány jako jednotné. Kritériem srovnání soustav NP je rozsah působnosti zákona, dávky, poskytované z NP, okruh osob, jenž jsou účastny pojištění, jednotlivé druhy dávek a způsob jejich výpočtu, výše dávky a doba, po kterou se poskytují.

Mezi další kritéria srovnání soustav NP uvedu také společná ustanovení o dávkách, uplatnění nároku na dávky, kde jsou stanoveny základní podmínky nároku na výplatu dávky, uplatnění nároku na dávku a její výplatu.

V části „Způsob financování NP“ (část 2.7) je kritériem pro srovnání zdroj financování NP a vyměřovací základ pro odvod pojistného. Výše odvodu pojistného nelze u pojištěnců a zaměstnavatelů srovnávat (u zaměstnanců vzhledem k odlišným podmínkám při stanovení maximálního vyměřovacího základu pro odvod pojistného a u zaměstnavatelů z důvodu odlišné míry zainteresovanosti zaměstnavatelů na systému NP).

2.1 Rozsah působnosti

„Soustava dávek NP zásadně zahrnuje pojištění **krátkodobých** následků některých sociálních událostí peněžitými dávkami odvozenými z výše výdělku, který podstatně nahrazují. Podmínkou nároku na dávku NP je, že v důsledku definované sociální události skutečně dochází ke ztrátě výdělku. Sociálními událostmi, které vyvolávají životní situace s potřebou krátkodobého zabezpečení, jsou:“¹⁵

Tabulka č. 1: Sociální události

ČR - zákon č. 187/2006 Sb.	SR - zákon č. 461/2003 Z. z.
▪ dočasná pracovní neschopnost, nařízená karanténa ▪ těhotenství a mateřství ▪ ošetřování člena domácnosti nebo péče o něj	▪ dočasná pracovní neschopnosť, karanténne opatrenie ▪ tehotenstvo a materstvo ▪ ošetrovné

Zdroj: Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

¹⁵ KREBS, V. A KOL.: *Sociální politika*, 4. vydání, Praha: nakladatelství ASPI, a.s., 2007, s. 241-242.

2.2 Druhy dávek

Z nemocenského pojištění se poskytují pojištěným osobám níže uvedené dávky:

Tabulka č. 2: Druhy dávek

ČR - zákon č. 187/2006 Sb.	SR - zákon č. 461/2003 Z. z.
- nemocenské - peněžitá pomoc v mateřství - ošetřovné - vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	- nemocenské - materské - ošetřovné - vyrovňovací dávka

Zdroj: *Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů*
Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálním pojištění v znění neskorších předpisů

2.3 Účast na pojištění

„V ustanovení § 5 písm. a) ZNP je uveden okruh pojištěných osob, které se pro účely NP považují za zaměstnance. Zaměstnanci jsou **povinně** účastni NP, pokud splňují podmínky pro vznik a trvání NP uvedené v § 6 až 10. Zaměstnanec, který není účasten NP, protože nesplnil podmínky účasti na NP, se nemůže dobrovolně k NP přihlásit.“¹⁶

Dobrovolně účastni NP mohou být OSVČ a tzv. zahraniční zaměstnanci (tj. zaměstnanci zaměstnavatele, jehož sídlo je v „**nesmluvní cizině**“, tedy ve státu mimo území Evropské unie nebo některého ze států, s nímž má ČR uzavřenu mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení, jsou-li pracovně činní v ČR přímo ve prospěch tohoto zahraničního zaměstnavatele).¹⁷

Kdo vykonává několik činností zakládajících účast na NP (např. souběžně pracuje v rámci více pracovních poměrů), je pojištěn **z každé** činnosti samostatně.¹⁸

Na Slovensku, je okruh pojištěných osob, které se pro účely NP považují za zaměstnance uveden v ustanovení § 4 ods. 1) ZSP. Zaměstnanci jsou **povinně** účastni NP podle ustanovení § 14 ods. 1 písm. a) zákona. Vznik a zánik pojištění zaměstnance stanoví § 20 zákona. Pokud zaměstnanec vykonává více činností, je pojištěn **z každé** činnosti samostatně.

¹⁶ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 2. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2008, s. 12.

¹⁷ ČSSZ. *Účast na NP* [online]. [cit. 23.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/ucast-na-pojisteni/>.

¹⁸ ČSSZ. *Účast na NP* [online]. [cit. 23.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/ucast-na-pojisteni/>.

Povinné NP je u SZČO (dle § 14 ods. 1 písm. b), „ktorej príjem z podnikania a z inej SZČ podľa § 6 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou SZČ bol vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 9 zákona.“¹⁹ Vznik a zánik poistenia SZČO ustanovuje znenie § 21.

„**Dobrovoľne NP** osoba môže byť fyzická osoba po dovŕšení 16 rokov veku, ktorá má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt, povolenie na prechodný pobyt alebo povolenie na trvalý pobyt.“²⁰

Tabulka č. 3: Účast na pojištění

ČR - zákon č. 187/2006 Sb.		SR - zákon č. 461/2003 Z. z.
zaměstnanci	povinně	- zaměstnanci - SZČO, ktorej príjem je vyšší ako 12násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 odst. 9
- OSVČ - zahraniční zaměstnanci	dobrovolně	fyzická osoba po dovŕšení 16 rokov veku

Zdroj: Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

2.3.1 Okruh pojištěných osob

Ustanovení § 5 obsahuje výčet osob účastných NP v ČR; vzhledem k podmínkám účasti na NP se tyto osoby rozdělují na dva základní okruhy, a to zaměstnance a OSVČ.²¹

Na Slovensku obsahuje ustanovení § 20, 21 ZNP výčet osob, zaměstnanců a SZČO, kterým vzniká povinná účast na NP. Pokud zaměstnanec, OSZČ, nesplní podmínky pro povinnou účast na NP, může se k NP přihlásit dobrovolně.

¹⁹ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 389.

²⁰ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 389.

²¹ PŘIB, J. *Nemocenské pojištění v praxi*. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2009, s. 24-25.

Pojištění jsou při splnění podmínek v těchto zákonech účastni:

Tabulka č. 4: Okruh pojištěných osob

ČR - zákon č. 187/2006 Sb. - § 5	SR - zákon č. 461/2003 Z. z. - § 4-5, § 23
a) zaměstnanci, jimiž se pro účely tohoto zákona rozumí - zaměstnanci v pracovním poměru, - příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace podle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů a vojáci z povolání podle zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, - státní zaměstnanci podle služebního zákona č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech, - členové družstva v družstvech, kde podmínkou členství je jejich pracovní vztah k družstvu, jestliže mimo pracovní právní vztah vykonávají pro družstvo práci, za kterou jsou jim odměňováni, - zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti, - pracovníci v pracovním vztahu uzavřeném podle cizích právních předpisů, - soudci, - členové zastupitelstev územních samosprávních celků a zastupitelstev městských částí nebo městských obvodů územně členěných statutárních měst a hlavního města Prahy, kteří jsou pro výkon funkce dlouhodobě uvolněni nebo kteří před zvolením do funkce člena zastupitelstva nebyli v pracovním poměru, ale vykonávají funkci ve stejném rozsahu jako dlouhodobě uvolnění členové zastupitelstva, - v poslanci Poslanecké sněmovny a senátoři Senátu Parlamentu ČR a poslanci Evropského parlamentu, zvolení na území ČR,	(1) Zamestnanec podľa tohto zákona je - fyzická osoba v pracovnom pomere uzatvorenom podľa § 11 Zákonníka práce, - fyzická osoba v štátnozamestnaneckom pomere podľa zákona č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe, - fyzická osoba v služobnom pomere, uzatvorenom napr. podľa zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry, - člen družstva, ktorý je v pracovnom vzťahu k družstvu podľa § 226 ods. 2 Obchodného zákonníka, - ústavný činiteľ podľa zákona č. 120/1993 Z. z. o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (v znp) verejný ochranca práv podľa zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znp a poslanec Európskeho parlamentu, ktorý bol zvolený na území SR podľa zákona č. 391/2004 Z. z. o plate poslanca Európskeho parlamentu, - predseda vyššieho územného celku podľa zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov znp, starosta obce podľa zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znp, starosta mestskej časti v Bratislave, starosta mestskej časti v Košiciach a primátor mesta, - poslanec vyššieho územného celku, poslanec obecného zastupiteľstva, poslanec mestského zastupiteľstva, poslanec miestneho zastupiteľstva mestskej časti v Bratislave a poslanec miestneho zastupiteľstva mestskej časti v Košiciach, ktorí sú dlhodobo uvoľnení na výkon funkcie, - pestún v zariadení pestúnskej starostlivosti, ktorý pestúnsku starostlivosť poskytuje podľa § 29 zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znp,

ČR - zákon č. 187/2006 Sb. - § 5	SR - zákon č. 461/2003 Z. z. - § 4-5, § 23
10. členové vlády, prezident, viceprezident a členové Nejvyššího kontrolního úřadu, členové Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, předseda Energetického regulačního úřadu, členové Rady Ústavu pro studium totalitních režimů, členové Rady Českého telekomunikačního úřadu, finanční arbitr, zástupce finančního arbitra, Veřejný ochránce práv a zástupce Veřejného ochránce práv, 11. fyzické osoby, které jsou podle zvláštního zákona jmenovány nebo voleny do funkce vedoucího správního úřadu nebo do funkce statutárního orgánu právnické osoby zřízené zvláštním zákonem, např. podle zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, popřípadě do funkce zástupce tohoto vedoucího nebo statutárního orgánu, pokud je tímto vedoucím nebo statutárním orgánem pouze jediná osoba, a jmenováním nebo volbou těmto osobám nevznikl pracovní nebo služební poměr, a fyzické osoby, které podle zvláštního zákona vykonávají veřejnou funkci mimo pracovní nebo služební poměr, pokud se na jejich pracovní vztah vztahuje ve stanoveném rozsahu zákoník práce a nejsou uvedeny v bodech 7 až 10, 12. dobrovolní pracovníci pečovatelské služby, 13. pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péči v zařízeních pro výkon pěstounské péče podle zvláštního právního předpisu (§ 44 až 47 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí), nebo kterým je za výkon pěstounské péče vyplácena odměna náležející pěstounovi ve zvláštních případech podle zvláštního právního předpisu (§ 40a zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře), 14. odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody zařazení do práce a osoby ve výkonu zabezpečovací detence zařazené do práce 15. osoby činné v poměru, který má obsah pracovního poměru, avšak pracovní poměr nevznikl, neboť nebyly splněny podmínky stanovené pracovněprávními předpisy pro jeho vznik. b) OSVČ	i) fyzická osoba vo výkonu väzby podľa zákona 221/2006 Z. z. o výkone väzby a fyzická osoba vo výkone trestu odňatia slobody podľa zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody, ak sú zaradené do práce, s výnimkou fyzickej osoby vo výkone trestu odňatia slobody zaradenej na výkon prospešných prác mimo ústavu, j) riaditeľ štátneho podniku, ktorý je vymenovaný do funkcie podľa zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znp § 5 - samostatne zárobkovo činná osoba § 23 - dobrovoľne nemocensky poistená osoba

Zdroj: Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
 Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

2.3.2 Účast zaměstnanců na pojištění

V ustanovení § 6 odstavci 1 ZNP se pro zaměstnance stanoví tři podmínky účasti na NP, a to ve **vztahu k území, délce trvání zaměstnání a výši sjednaného příjmu**. Všechny tyto tři podmínky musí být splněny současně.²²

Jednou ze základních podmínek účasti na NP zaměstnanců je **výkon činnosti na území ČR**. Vykonává-li však zaměstnanec přechodně práci mimo území ČR, nemá to vliv na jeho pojištění. Pojištění jsou i zaměstnanci, kteří vykonávají zaměstnání v cizině pro zaměstnavatele se sídlem na území ČR, pokud místo výkonu práce je trvale v cizině a nejsou povinně účastni důchodového pojištění podle předpisů státu, ve kterém trvale vykonávají zaměstnání, a mají trvalý pobyt na území ČR nebo jiného členského státu Evropské unie. (Uvedené pravidlo se použije v případech, kdy mezinárodní smlouva o sociálním zabezpečení nebo nařízení EHS 1408/71 nestanoví jinak.)²³

„Druhou podmínkou je rozsah zaměstnání, který je určen minimálním počtem dnů (zaměstnání trvalo nebo mělo trvat aspoň **15 kalendářních dnů**). Účast na NP nezakládá krátkodobé zaměstnání, tj. zaměstnání kratší než 15 kalendářních dnů po sobě jdoucích, pokud je jednorázovým nahodilým zaměstnáním. Pokud by se však takovéto krátkodobé zaměstnání mělo v období alespoň 6 měsíců od skončení předchozího zaměstnání, a to i kratšího 15 kalendářních dnů, opakovat, pak další krátkodobé zaměstnání již účast na pojištění založí, bude-li splněna podmínka rozhodného příjmu.“²⁴

Další podmínkou je minimální **výše sjednaného příjmu** která není v zákoně č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, stanovena pevně. Za určitých podmínek, stanovených zákonem (§ 6), vláda zvýší částku rozhodného příjmu od 1. ledna kalendářního roku (rozhodný příjem od roku 2009 činí 2 000 Kč)

„U zaměstnání **malého rozsahu**, kterým je míněno zaměstnání, kde sjednaná částka započitatelného příjmu je nižší než rozhodný příjem, tj. 2 000 Kč, anebo příjem nebyl sjednán vůbec, je zaměstnanec pojištěn jen v těch měsících, v nichž dosáhl započitatelného příjmu alespoň 2 000 Kč.“²⁵

²² PŘIB, J. *Nemocenské pojištění v praxi*. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2009, s. 27.

²³ ČSSZ. *Podmínky účasti na NP* [online]. [cit. 22.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/ucast-na-pojisteni/>.

²⁴ ČSSZ. *Podmínky účasti na NP*. [online]. [cit. 22.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/ucast-na-pojisteni/>.

²⁵ ČSSZ. *Podmínky účasti na NP*. [online]. [cit. 22.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/ucast-na-pojisteni/>.

Povinně účastní NP jsou též **smluvní zaměstnanci** (při splnění stanovených podmínek). Smluvním zaměstnancem se rozumí zaměstnanec zaměstnavatele, jehož sídlo je v „nesmluvní cizině“, pokud je pracovně činný v ČR u zaměstnavatele se sídlem na území ČR (tzv. smluvní zaměstnavatel).²⁶

„Je-li smluvní zaměstnanec povinně účasten důchodového pojištění ve státě, kde má sídlo jeho zaměstnavatel a zároveň splňuje podmínku trvání zaměstnání (aspoň 15 kal. dnů) a jeho započitatelný příjem dosahuje nebo je sjednán ve výši rozhodného příjmu (2 000 Kč), pak je účasten na NP po uplynutí doby 270 kalendářních dnů trvání zaměstnání na území ČR.“²⁷

„Vykonává-li zaměstnanec **souběžně** více zaměstnání, posuzuje se jeho účast na NP v každém zaměstnání zvlášť, nepřihlíží se k tomu, že vykonává ještě jiné zaměstnání.“²⁸

Zákon o NP definuje vznik a zánik účasti na pojištění osob uvedených v zákoně.

„NP vzniká nejdříve **dnem vstupu** do zaměstnání (dnem, v němž zaměstnanec začal pracovat). Z této zásady platí výjimka u zaměstnanců v pracovním poměru; za vstup do zaměstnání se považuje i den, za který jim před zahájením práce náleží podle zákoníku práce náhrada mzdy, nebo se jim měsíční mzda nekrátí, například za svátek, za dovolenou, za návštěvu u lékaře, jako dárce krve atd.“²⁹ Zánik NP u zaměstnanců je vázán na zánik pracovněprávního vztahu.

V zákoně se stanoví, ve kterých případech nedochází k zániku NP, i když pracovní vztah skončil. Jde o případy, kdy na pracovní poměr **bezprostředně** navazuje další pracovní poměr; bezprostředností se přitom rozumí následující kalendářní (nikoliv pracovní) den (tj. na pracovní poměr musí navazovat další pracovní poměr, na dohodu o pracovní činnosti další dohoda o pracovní činnosti). Podmínkou je, že se musí jednat o téhož zaměstnavatele.³⁰

²⁶ ČSSZ. *Smluvní zaměstnanci*. [online]. [cit. 22.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/ucast-na-pojisteni/>.

²⁷ ČSSZ. *Smluvní zaměstnanci*. [online]. [cit. 22.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/ucast-na-pojisteni/>.

²⁸ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 2. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2008, s. 29.

²⁹ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 2. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2008, s. 34.

³⁰ PŘIB, J. *Nemocenské pojištění v praxi*. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2009, s. 35.

V ustanovení § 10 odstavci 9 ZNP se uvádí, ve kterých případech dochází k **přerušení pojištění** (pracovního volna delší než 30 kalendářních dnů, rodičovské dovolené). V praxi se tato povinnost zaměstnavatele, oznámit přerušení pojištění, neaplikuje.

Maximální vyměřovací základ zaměstnance pro placení pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (za kalendářní rok) je uveden v části 2.7.

Na **Slovensku** je povinne NP zamestnanec podľa ZSP, ktorý vykonáva prácu na území Slovenskej republiky alebo mimo územia Slovenskej republiky počas obdobia určeného zamestnávateľom, ak medzinárodná zmluva, ktorá má prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky, neustanovuje inak.³¹

Zamestnancovi vzniká povinné NP dňom vzniku skutočnosti zakladajúcej NP. V prípade fyzickej osoby v pracovnom pomere je to **dňom vzniku** pracovného pomeru.³²

Zamestnancovi sa **prerušuje** povinné NP, v období, v ktorom:³³

- čerpá pracovné voľno bez náhrady mzdy alebo čerpá služobné voľno bez nároku na plat alebo služobný príjem (napr. pracovné voľno na nevyhnutne potrebný čas na výkon verejných funkcií, občianskych povinností a iných úkonov vo všeobecnom záujme), okrem ospravedlnenej neprítomnosti zamestnanca v práci v dôvodu jeho účasti na štrajku,
- je dlhodobo uvoľnený z pracovného pomeru, štátnozamestnaneckého pomeru alebo zo služobného pomeru na výkon verejnej funkcie, na výkon odborovej funkcie alebo na výkon funkcie člena zamestnaneckej rady, ak sa mu neposkytuje náhrada mzdy,
- má neospravedlnenú neprítomnosť v práci,
- je vo výkone väzby alebo vo výkone trestu odňatia slobody; to platí vo vzťahu k činnosti, z ktorej je povinne NP a počas jej vykonávania bol vzatý do výkonu väzby alebo nastúpil výkon trestu odňatia slobody,

³¹ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 389.

³² Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 449.

³³ Sociálna poisťovňa. *Zamestnanec - Platenie poistného*. [online]. [cit. 23.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/zamestnanec/1392s>.

- * čerpá rodičovskú dovolenku podľa osobitného predpisu, ak ide o ženu a v období, v ktorom čerpá rodičovskú dovolenku podľa osobitného predpisu (§ 166, 168 ods. 5 a § 169 Zákonníka práce), a nemá nárok na materské, ak ide o muža.

„Zamestnancovi sa **prerušuje** povinné NP od 11. dňa potreby ošetrovania fyzickej osoby uvedenej v § 39 ods. 1 písm. a) alebo starostlivosti o dieťa uvedené v § 39 ods. 1 písm. b) do skončenia potreby tohto ošetrovania alebo tejto starostlivosti a odo dňa nasledujúceho po uplynutí 52 týždňov trvania DPN do jej skončenia.“³⁴

Vznik prerušenia povinného NP sa posudzuje rovnako ako zánik povinného NP.³⁵

Zákonem je stanoven najnižší a najvyšší vyměřovací základ pro odvod pojistného na NP za měsíc - podrobněji v části 2.7.

2.3.3 Účast OSVČ na pojištění

V ČR je NP u OSVČ nadále **dobrovolné**, proto může vzniknout jen na základě přihlášky. Okruh OSVČ (kdo se považuje za OSVČ) stanoví zákon o důchodovém pojištění v § 9.³⁶

NP **vzniká** dnem, který OSVČ uvedla v přihlášce k účasti na pojištění, nejdříve však dnem, ve kterém byla tato přihláška podána. Podá-li OSVČ přihlášku k účasti na pojištění do 8 kalendářních dnů ode dne zahájení SVČ, vzniká pojištění dnem uvedeným v přihlášce (nejdříve však dnem zahájení samostatné výdělečné činnosti).³⁷

„Účastna NP jako OSVČ může být **jen jednou**, podává jen jednu přihlášku k NP.“³⁸

„OSVČ může být nemocensky pojištěna jen v měsíci, za který bylo zaplacené pojistné ve stanovené lhůtě. OSVČ si určuje měsíční základ, z něhož platí pojistné. Je stanovena pouze minimální výše měsíčního základu; v roce 2009 a také v roce 2010 činí 4 000 Kč.“³⁹

³⁴ Sociálna poisťovňa. *Zamestnanec - Platenie poistného*. [online]. [cit. 23.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/zamestnanec/1392s>.

³⁵ Sociálna poisťovňa. *Rekonštruované znenie zákona o sociálnom poistení k 2. 2. 2009*. [online]. [cit. 4.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/zakon-o-socialnom-poisteni-c-461-2003-z-z-v-zneni-neskorsich-predpisov/697s>.

³⁶ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 2. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2008, s. 38.

³⁷ GREGOROVÁ, Š. *Nemocenské pojištění OSVČ*. Národní pojištění – měsíčník ČSSZ, 2009, roč. 40, č. 1, s. 23.

³⁸ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 41.

³⁹ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 248.

Na **Slovensku** vzniká SZČO **povinné** NP od 1. júla kalendárneho roka nasledujúceho po kalendárnom roku, za ktorý jej príjem z podnikania a z inej SZČ podľa osobitného predpisu (§ 7 ods. 1 až 3, 5 a 6 zákona č. 366/1999 Z. z. o daniach z príjmov) alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou SZČ bol vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 9, a zaniká 30. júna kalendárneho roka nasledujúceho po kalendárnom roku, za ktorý jej príjem z podnikania a z inej SZČ alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou SZČ nebol vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 9, ak tento zákon neustanovuje inak.⁴⁰

SZČO sa **prerušuje** povinné NP v období, v ktorom je vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody a počas jej vykonávania bol vzatý do výkonu väzby alebo nastúpil výkon trestu odňatia slobody. SZČO sa prerušuje povinné NP ďalej od 11. dňa potreby ošetrovania fyzickej osoby uvedenej v § 39 ods. 1 písm. a) alebo starostlivosti o dieťa uvedené v § 39 ods. 1 písm. b) do skončenia potreby tohto ošetrovania alebo tejto starostlivosti a v období, v ktorom má nárok na rodičovský príspevok podľa osobitného predpisu, ak podľa svojho vyhlásenia nevykonáva činnosť povinne nemocensky poistenej SZČO. SZČO sa prerušuje povinné NP aj odo dňa nasledujúceho po uplynutí 52 týždňov trvania DPN do jej skončenia.⁴¹

2.4 Dávky

„Z NP se poskytují dávky, které mají pomoci zaměstnanci překonat tíživou sociální situaci, která vznikla v důsledku sociální události, jež mu znemožnila mít příjem z pracovní činnosti.“⁴²

V ČR „nemocenské a PPM náleží při splnění stanovených podmínek všem pojištěncům. Ošetrovné a VPTM se neposkytuje dobrovolně NP osobám (OSVČ a zahraniční zaměstnanci) a některým skupinám zaměstnanců (např. zaměstnanci na dohodu o pracovní činnosti, zaměstnanci malého rozsahu).“⁴³

⁴⁰ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 394.

⁴¹ Sociálna poisťovňa. *SZČO. Platenie poistného*. [online]. [cit. 23.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/szco/1534s>.

⁴² GREGOROVÁ, Z., GAVLAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. vydání, Brno: nakladatelství DOPLNĚK, 2005, s. 199.

⁴³ BOLCKOVÁ, E. Dávky nemocenského pojištění. Národní pojištění [online]. 2009, roč. 40, č. 1 [cit. 11.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/mgr-eva-bolckova-davky-nemocenskeho-pojisteni.htm>.

Na Slovensku nemocenské, mateřská a ošetrovné náleží při splnění stanovených podmínek zaměstnanci, povinně nemocensky pojištěné SZČO a dobrovolně NP osobě. Vyrovňovací dávka náleží zaměstnankyni.

Tabulka č. 5: Dávky - kdo má nárok

ČR - zákon č. 187/2006 Sb.		SR - zákon č. 461/2003 Z. z.
- nemocenské, a to od 15. dne DPN - ošetřovné - PPM - VPTM	zaměstnanec	- nemocenské, a to od 11. dňa DPN - ošetřovné - mateřské - vyrovňavacia dávka
	SZČO	povinne nemocensky poistené: - nemocenské, a to od 1. dňa DPN - ošetřovné - mateřské
OSVČ a zahraničnímu zaměstnanci: - nemocenské, a to od 15. dne DPN - PPM	osoby dobrovolně účastné	fyzická osoba po dovršení 16 roků věku: - nemocenské, a to od 1. dňa DPN - ošetřovné - mateřské

Zdroj: Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálním pojištění v znění neskorších předpisů

2.4.1 Obecné podmínky nároku na dávku

Česká republika

„Základním předpokladem nároku na dávky NP je, že se podmínky rozhodné pro jejich přiznání **splní v době pojištění, nebo sice po skončení pojištění, avšak v době, kdy ještě trvá ochranná lhůta** ze skončeného NP.

Dávky náleží, i pokud se podmínky pro nárok na dávku splní v době **přerušeni pojištění**. V tomto případě však nárok na výplatu dávky vzniká pouze u PPM; u ostatních dávek sice formálně trvá nárok na dávky, avšak podle zvláštních ustanovení o jednotlivých dávkách výplata dávky nenáleží.

V případě současného trvání **více pojištění** se podmínky pro vznik nároku na dávku posuzují v každém pojištění samostatně. Je-li však nárok na tutéž dávku současně z více pojištění, náleží nově ze všech pojištění dávka **pouze jednou**. Výjimkou je VPTM, který náleží samostatně z každého pojištění, ve kterém se splní podmínky pro jeho nárok.

Další výjimkou je situace, kdy zaměstnanec v době trvání zaměstnání zakládajícího pojištění nastoupil do **dalšího zaměstnání**, které sjednal na dobu pracovního volna

v prvním zaměstnání a ve kterém koná práci místo práce v prvním zaměstnání, a ke vzniku sociální události došlo za trvání tohoto dalšího zaměstnání. V těchto případech náleží dávky jen z tohoto dalšího zaměstnání.⁴⁴

Ochranná lhůta

„Ochranná lhůta plyne jen pro nárok na nemocenské a PPM. Nárok na ošetřovné v ochranné lhůtě nevzniká. Ochranná lhůta plyne samostatně z každé pojištěné činnosti.

- **Ochranná lhůta pro nárok na nemocenské**

Pro nárok na nemocenské činí ochranná lhůta **7 kalendářních dnů** ode dne zániku pojištění, a to za předpokladu, že skončené pojištění trvalo alespoň 7 dnů. Pokud výjimečně pojištění trvalo kratší dobu, činí ochranná lhůta jen tolik kalendářních dnů, kolik dnů pojištění naposledy trvalo, maximálně 7 dnů. Případný nevyčerpaný zbytek ochranné lhůty z jednoho pojištění **není možné** připočítávat k ochranné lhůtě z pojištění, které vzniklo následně.

Tyto délky ochranné lhůty platí i v případech, kdy pojištění skončilo v době těhotenství.

- **Ochranná lhůta pro nárok na peněžitou pomoc v mateřství**

Pro nárok na PPM činí ochranná lhůta **180 kalendářních dnů**, jestliže zaměstnání skončilo v době těhotenství. Pokud však zaměstnání, ze kterého ochranná lhůta plyne, trvalo kratší dobu, činí ochranná lhůta jen tolik dnů, kolik trvalo toto zaměstnání.

Vznikne-li znovu pojištění v průběhu trvání této ochranné lhůty, staví se její běh a při skončení pojištění se k ochranné lhůtě z nového pojištění **připočítává** nevyčerpaný zbytek původní ochranné lhůty, a to až do celkové výměry 180 dnů.

Pokud zaměstnání neskončilo v době těhotenství, činí ochranná lhůta pro PPM **7 kalendářních dnů** (tj. u muže a pro případy převzetí dítěte do péče), trvalo-li zaměstnání alespoň po tuto dobu.⁴⁵

⁴⁴ BOLCKOVÁ, E. Podmínka existence pojištění nebo ochranné lhůty. Národní pojištění [online]. 2009, roč. 40, č. 1 [cit. 11.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/mgr-eva-bolckova-davky-nemocenskeho-pojisteni.htm>.

⁴⁵ BOLCKOVÁ, E. Ochranná lhůta. Národní pojištění [online]. 2009, roč. 40, č. 1 [cit. 11.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/mgr-eva-bolckova-davky-nemocenskeho-pojisteni.htm>.

Z kterých pojištění neplyne ochranná lhůta⁴⁶

- z pojištění činnosti poživatele starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně,
- z dalšího zaměstnání, ve kterém je práce konána místo práce v prvním zaměstnání,
- z dalšího zaměstnání sjednaného na dobu dovolené na zotavenou v jiném zaměstnání,
- ze zaměstnání malého rozsahu,
- ze zaměstnání studenta nebo žáka, které spadá výlučně do období školních prázdnin,
- skončí-li pojištění odsouzeného v době jeho útěku z výkonu trestu odnětí svobody.

Kdy ochranná lhůta zaniká⁴⁷

- vznikem nového pojištění; vznikem pojištění OSVČ ochranná lhůta ze zaměstnání nezaniká, pokud nárok na dávku nevznikne z pojištění OSVČ a ochranná lhůta již neprošla dříve,
- posledním dnem přede dnem, od něhož náleží výplata starobního, invalidního důchodu; to však neplatí v případě vzniku nároku na výplatu invalidního důchodu pro invaliditu prvního a druhého stupně, jde-li o nárok na PPM,
- posledním dnem přede dnem nastoupení výkonu trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence,
- posledním dnem přede dnem útěku odsouzeného nebo osoby ve výkonu zabezpečovací detence z místa výkonu trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence.

„Nemocenské, ošetřovné a PPM **nenáleží** za období, v němž pojištěnec pracoval v tom zaměstnání, z něhož mu dávka náleží. Z této zásady jsou výjimky uvedené v § 17 odst. 2 a 3.“⁴⁸

Dávky náleží za **kalendářní dny**. „Kalendářní den, za který náleží nemocenské, ošetřovné nebo PPM jen za část dne, protože po část dne zaměstnanec pracoval, se celý započítává do podpůrní doby“⁴⁹ (tj. doba, po kterou má být vyplacena dávka).

⁴⁶ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 45-46.

⁴⁷ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 46.

⁴⁸ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 49.

⁴⁹ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 51.

Slovenská republika

Obecné podmínky nároku na dávku

„**Zamestnanec** má nárok na nemocenskú dávku, ak zákon o sociálnom poistení neustanovuje inak, odo dňa splnenia podmienok ustanovených na vznik nároku na nemocenskú dávku za predpokladu, že nárok na nemocenskú dávku vznikol počas **trvania NP** alebo **po jeho zániku počas trvania nároku na výplatu nemocenskej dávky** alebo **v ochrannnej lehote**.

Nárok na výplatu nemocenskej dávky vzniká **splnením** podmienok ustanovených zákonom o sociálnom poistení na vznik nároku na nemocenskú dávku, splnením podmienok na jej výplatu a podaním žiadosti o priznanie alebo vyplácanie nemocenskej dávky na tlačive určenom Sociálnou poisťovňou.

Dalšou podmienkou nároku na nemocenskú dávku je skutočnosť, že **nevykonáva** činnosť zamestnanca z dôvodu, pre ktorý poberá jednotlivé nemocenské dávky a nemá príjem, ktorý sa považuje za vymeriavací základ na platenie poistného na NP za obdobie, v ktorom nevykonáva činnosť zamestnanca.“⁵⁰

„Nárok na nemocenskú dávku môže vzniknúť zamestnancovi **z viacerých NP**, ak spĺňa podmienky nároku na nemocenskú dávku samostatne, z každého NP.

Nemocenská dávka sa určí **z úhrnu denných vymeriavacích základov alebo pravdepodobných DVZ** na určení výšky nemocenských dávok, z ktorých vznikol nárok na nemocenskú dávku, a nemocenská dávka sa **vypláca len jedna**.

Ak nárok na nemocenskú dávku vznikne z viacerých NP, **úhrn DVZ** alebo pravdepodobných DVZ na určení výšky nemocenských dávok **nesmie prekročiť** sumu denného vymeriavaceho základu určeného z maximálneho vymeriavaceho základu na platenie poistného na NP platného v kalendárnom mesiaci.“⁵¹

Povinne nemocensky poistená **SZČO** a **dobrovoľne** NP osoba majú nárok na nemocenskú dávku, ak splnili podmienky ustanovené na vznik nároku na nemocenskú dávku počas trvania NP a zaplatili poistné na NP najneskôr v posledný deň kalendárneho mesiaca, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie nemocenskej dávky, za obdobie

⁵⁰ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 450.

⁵¹ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 468.

od prvého vzniku poistenia SZČO a dobrovoľne nemocensky poistenej osoby, najviac za obdobie posledných desať rokov, predchádzajúcich kalendárnemu mesiacu v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie nemocenskej dávky, podmienka zaplatenia poistného sa považuje za splnenú, ak suma dlžného poistného na NP je v úhrne nižšia ako 5 EUR.⁵²

Ochranná lhůta

„Ochranná lehota je spravidla **42 dní** po zániku NP. Ochranná lehota zamestnanca, ktorý bol NP menej ako 42 dní, je toľko dní, koľko trvalo NP, a ochranná lehota poistenkyne, ktorej zaniklo NP v období tehotenstva, je **6 mesiacov**.

Ak zamestnancovi vznikne NP v ochrannej lehote, počet dní ochrannej lehoty získaný z nového NP sa **pripočíta** k nevyčerpanému počtu dní ochrannej lehoty z predchádzajúceho NP. Ochranná lehota nemôže byť viac ako 42 dní.“⁵³

Kdy ochranná lhůta zaniká

„Ochranná lehota zaniká, ak nezanikla skôr, dňom, od ktorého má zamestnanec nárok na výplatu starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku.

Pri zániku NP z dôvodu jeho prerušenia nevzniká ochranná lehota.“⁵⁴ (napr. zamestnanci a SZČO se přerušuje povinné nemocenské pojištění od 11. dne potřeby ošetřování, po uplynutí 52 týdnů trvání DPN).

2.4.2 Denní vyměřovací základ

„Dávky NP se u zaměstnanců v ČR stanoví z **denního vyměřovacího základu**. Určí se tak, že se vyměřovací základ pro odvod pojistného na sociální zabezpečení (dále jen „započitatelný příjem“) zjištěný z RO vydělí počtem kalendářních dnů připadajících na RO, který se sníží o tzv. vyloučené dny.“⁵⁵

⁵² Sociálna poisťovňa. *Rekonštruované znenie zákona o sociálnom poistení k 2. 2. 2009*. [online]. [cit. 4.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/zakon-o-socialnom-poisteni-c-461-2003-z-z-v-zneni-neskorsich-predpisov/697s>.

⁵³ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 451.

⁵⁴ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 451.

⁵⁵ BOLCKOVÁ, E. Stanovení výše dávek nemocenského pojištění. Národní pojištění [online]. 2009, roč. 40, č. 2 [cit. 11.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/0902-mgr-eva-bolckova-stanoveni-vyse-davek-nemocenskeho-pojisteni.htm>.

Určení Rozhodného období

- „Od vzniku pojištění do konce kalendářního měsíce předcházejícího kalendářnímu měsíci vzniku sociální události uplynulo **12 měsíců**

Rozhodným obdobím je **12 kalendářních měsíců** před kalendářním měsícem, v němž vznikla sociální událost. Podmínkou je, že v takto stanoveném období je započitatelný příjem a započitatelné dny (tzn. jiné než vyloučené dny).

Není-li tato podmínka splněna, je rozhodným obdobím první **předchozí kalendářní rok**, v němž je jak započitatelný příjem, tak alespoň **30** kalendářních dnů, kterými se tento příjem dělí.

Nelze-li určit předchozí kalendářní rok, který obsahuje započitatelný příjem a současně alespoň 30 kalendářních dnů, jimiž by se dělil tento příjem, je DVZ započitatelný příjem, kterého by zaměstnanec **pravděpodobně dosáhl** za kalendářní den v kalendářním měsíci, v němž vznikla sociální událost.

- **Od vzniku pojištění do konce kalendářního měsíce předcházejícího kalendářnímu měsíci vzniku sociální události neuplynulo 12 měsíců**

Rozhodným obdobím je **doba od vzniku pojištění do konce kalendářního měsíce** předcházejícího kalendářnímu měsíci, v němž vznikla sociální událost. Není-li však v takto určeném období započitatelný příjem nebo alespoň **pět** kalendářních dnů, jimiž se tento příjem dělí, je DVZ **pravděpodobný započitatelný příjem**, kterého by zaměstnanec dosáhl za kalendářní den v kalendářním měsíci vzniku sociální události.

Jestliže sociální událost vznikla přímo v tom kalendářním měsíci, kdy vznikla i účast na pojištění, je rozhodným obdobím **doba od vzniku pojištění do konce tohoto kalendářního měsíce**. Podmínkou tu ovšem opět je, že v tomto měsíci je započitatelný příjem a současně alespoň **pět** kalendářních dnů, jimiž se dělí. Jinak je DVZ **započitatelný příjem pravděpodobně dosažený zaměstnancem** za kalendářní den v tomto měsíci.⁵⁶

⁵⁶ BOLCKOVÁ, E. Určení rozhodného období. Národní pojištění [online]. 2009, roč. 40, č. 2 [cit. 11.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/0902-mgr-eva-bolckova-stanoveni-vyse-davek-nemocenskeho-pojisteni.htm>.

Zjišťování rozhodného období

„RO se zásadně zjišťuje **ke dni vzniku** příslušné sociální události. Z této zásady jsou však výjimky:

- Vznikne-li sociální událost po skončení pojištění za trvání ochranné lhůty, postupuje se při určení RO tak, jako by sociální událost vznikla **v den, který bezprostředně následuje po dni, ve kterém skončilo pojištění.**
- Pro PPM se RO u pojištěnce, který převzal opakovaně do své péče dítě na základě dohody s matkou dítěte, nebo z důvodu, že matka nemůže pro závažné dlouhodobé onemocnění o dítě pečovat, zjišťuje **ke dni prvního převzetí dítěte.**
- RO pro PPM se zjišťuje **k počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu,** pokud pojištěnka nastoupila na peněžitou pomoc v mateřství později než šest týdnů před očekávaným dnem porodu.
- Pro ošetřovné se RO zjišťuje **ke dni převzetí ošetřování (péče),** došlo-li k vystřídání ošetřujících (pečujících) pojištěnců.
- RO se zjišťuje **ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci** z důvodu těhotenství, mateřství nebo kojení, pokud je to pro ni výhodnější.
- U zaměstnankyně, které vznikl za trvání pojištění nárok na další peněžitou pomoc v mateřství do 4 let věku předchozího dítěte, se PPM stanoví **z DVZ zjištěného pro výpočet předchozí peněžitě pomoci v mateřství,** pokud je vyšší než DVZ zjištěný pro výpočet další peněžitě pomoci v mateřství. Přitom se porovnávají DVZ před redukcí.⁵⁷

Vyloučené dny

„Vyloučenými dny, které se nezapočítávají do počtu dnů, jimž se dělí započítatelný příjem z RO, jsou tyto dny omluvené nepřítomnosti zaměstnance v práci:

- kalendářní dny **pracovního volna, na které zaměstnanec má nárok** podle zvláštního právního předpisu, za které nenáleží náhrada příjmu nebo plat; s výjimkou kalendářních dnů DPN, za které nevznikl nárok na nemocenské (např. zaměstnanec si přivodil PN úmyslně),

⁵⁷ BOLCKOVÁ, E. Zjišťování rozhodného období. Národní pojištění [online]. 2009, roč. 40, č. 2 [cit. 11.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/0902-mgr-eva-bolckova-stanoveni-vyse-davek-nemocenskeho-pojisteni.htm>.

- kalendářní dny DPN nebo karantény, v nichž náleží zaměstnanci náhrada mzdy nebo snížený plat za dobu **prvních 14 kalendářních dnů dočasné DPN (karantény)**,
- kalendářní dny, za které bylo zaměstnanci **poskytováno nemocenské, PPM a ošetrovné**.⁵⁸

„U zaměstnání **malého rozsahu** se DVZ stanoví stejně jako u ostatních zaměstnanců s tím, že se přihlíží i k příjmům, kterých tento zaměstnanec dosáhl v těch kalendářních měsících RO, v nichž nebyl pojištěn z důvodu nízké výše těchto příjmů. Započítávají se rovněž i kalendářní dny, které připadají na tyto měsíce.

DVZ zjištěný tak, jak je výše uvedeno, se poté stanoveným způsobem redukuje. Z redukovaného DVZ se příslušnou procentní sazbou stanoví výše dávky.⁵⁹

Pro účely ustanovení § 18 odst. 4 až 6 (stanovení rozhodného období) se za vznik pojištění považuje u zaměstnanců propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody **opětovný** nástup zaměstnance do zaměstnání, které trvalo po dobu výkonu tohoto trestu. U zaměstnance, který byl uznán invalidní, **den**, v němž byla uznána jeho invalidita a u zaměstnance, u něhož došlo k přerušení pojištění (§ 10 odst. 9), **den** vzniku pojištění určený podle § 10 odst. 1 až 8.⁶⁰

„**Pěstounovi**, kterému náleží odměna ve zvláštních případech (vykonává pěstounskou péči ve zvláštním zařízení, nebo pečuje alespoň o 3 děti v pěstounské péči, nebo pečuje alespoň o jedno dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II až IV), náleží nemocenské až ode dne následujícího po dni, v němž mu naposledy náležela odměna pěstouna ve zvláštních případech. Pro stanovení RO pěstouna platí zvláštní úprava. RO není 12 kalendářních měsíců před vznikem NP, ale kalendářní měsíc před měsícem, v němž PN vznikla. DVZ se stanoví tak, že výše této odměny se vždy dělí 30 bez ohledu na počet kalendářních dnů v takovém měsíci. Neměl-li pěstoun v předchozím měsíci nárok na odměnu, zjišťuje se výše odměny v nejbližším předchozím

⁵⁸ BOLCKOVÁ, E. Vyloučené dny. Národní pojištění [online]. 2009, roč. 40, č. 2 [cit. 11.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/0902-mgr-eva-bolckova-stanoveni-vyse-davek-nemocenskeho-pojisteni.htm>.

⁵⁹ BOLCKOVÁ, E. Vyloučené dny. Zaměstnání malého rozsahu. Národní pojištění [online]. 2009, roč. 40, č. 2 [cit. 11.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/0902-mgr-eva-bolckova-stanoveni-vyse-davek-nemocenskeho-pojisteni.htm>.

⁶⁰ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 57.

kalendářním měsíci. Nebyl-li v žádném měsíci před vznikem PN nárok na odměnu, je základem pro výpočet nemocenského odměna v tom měsíci, v němž vznikla PN.⁶¹

Denní vyměřovací základ

Dávky NP se u zaměstnanců na **Slovensku** stanoví z **denního vyměřovacího základu**. Určí se tak, že se vyměřovací základ pro odvod pojistného na NP zjištěný z RO vydělí počtem kalendářních dnů připadajících na RO, který se sníží o kalendářní dny, za něž pojištěnec není povinen platit pojistné na NP a kalendářní dny přerušení povinného NP.

Určení Rozhodného období

„Rozhodujúce obdobie na zistenie DVZ zamestnanca je:⁶²

- **kalendárny rok predchádzajúci kalendárnemu roku**, v ktorom vznikla DPN, potreba ošetrovania, potreba starostlivosti o dieťa, v ktorom došlo k preradeniu zamestnankyne na inú prácu alebo v ktorom vznikol nárok na materské,
- **obdobie od vzniku NP do konca kalendárneho roka**, ak NP vzniklo v kalendárnom roku, ktorý predchádza kalendárnemu roku, v ktorom vznikla DPN, potreba ošetrovania, potreba starostlivosti o dieťa, v ktorom došlo k preradeniu zamestnankyne na inú prácu alebo v ktorom vznikol nárok na materské,
- **obdobie od vzniku NP do konca kalendárneho mesiaca** predchádzajúceho kalendárnemu mesiacu, v ktorom vznikla DPN, potreba ošetrovania, potreba starostlivosti o dieťa, v ktorom došlo k preradeniu zamestnankyne na inú prácu alebo v ktorom vznikol nárok na materské, ak NP vzniklo v kalendárnom roku, v ktorom vznikla DPN, potreba ošetrovania, potreba starostlivosti o dieťa, v ktorom došlo k preradeniu zamestnankyne na inú prácu alebo v ktorom vznikol nárok na materské,
- **obdobie od vzniku NP do dňa predchádzajúceho dňu**, v ktorom vznikla DPN, potreba ošetrovania, potreba starostlivosti o dieťa, v ktorom došlo k preradeniu zamestnankyne na inú prácu alebo v ktorom vznikol nárok na materské, ak NP vzniklo v kalendárnom mesiaci, v ktorom vznikla DPN, potreba ošetrovania, potreba starostlivosti o dieťa, v ktorom došlo k preradeniu zamestnankyne na inú prácu alebo v ktorom vznikol nárok na materské.“

⁶¹ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 64.

⁶² Sociálna poisťovňa: *Zaměstnanec. Nemocenské poistenie*. [online]. [cit. 23.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/zamestnanec/1392s#naroky-na-davky>.

„Ak vznikol nárok na nemocenskú dávku v ochrannnej lehote, rozhodujúce obdobie sa zisťuje **ku dňu zániku NP**.

Rozhodujúce obdobie na zistenie DVZ na určenie výšky materského zamestnankyne, ktorá bola z dôvodu tehotenstva preradená na inú prácu sa zisťuje **ku dňu tohto preradenia**.

Pravdepodobný denný vymeriavací základ na určenie výšky nemocenských dávok je jedna tridsatina vymeriavacieho základu, z ktorého by sa platilo poistné na NP za kalendárny mesiac, v ktorom vznikol nárok na nemocenskú dávku a zaokrúhľuje sa na štyri desatinné miesta nahor.“⁶³

„Výška nemocenskej dávky sa určuje z pravdepodobného vymeriavacieho základu, ak:⁶⁴

- poistenec **nemal** v rozhodujúcom období vymeriavací základ na platenie poistného na NP alebo
- poistencovi **vznikol** nárok na nemocenskú dávku v deň vzniku NP alebo
- dobrovoľne NP osoba bola nepretržite poistená menj ako 26 týždňov pred vznikom dôvodu na poskytnutie nemocenskej dávky.“

Pri určení rozhodujúceho obdobia sa neprihliada na prerušenie povinného NP. Dni prerušenia povinného NP sa **vylúčia** z počtu dní rozhodujúceho obdobia na zistenie denného vymeriavacieho základu. Z rozhodujúceho obdobia na zistenie denného vymeriavacieho základu sa ďalej **vylučujú** obdobia, za ktoré poistenec nie je povinný platiť poistné na NP. Ide o obdobie:⁶⁵

- počas ktorého je uznaný za dočasne práceneschopného v období, počas ktorého sa vypláca rehabilitačné alebo rekvalifikačné, a v období, počas ktorého má ospravedlnenú neprítomnosť v práci z dôvodu účasti na štrajku
- počas ktorého sa mu poskytuje materské,
- od prvého dňa potreby ošetrovania zákonom o sociálnom poistení ustanoveného okruhu fyzických osôb alebo starostlivosti o dieťa do 10 rokov jeho veku, a to najdlhšie do 10. dňa, ak potreba ošetrovania alebo starostlivosti v tomto období trvá.

⁶³ Sociálna poisťovňa: *Zamestnanec.Nemocenské poistenie*. [online]. [cit. 23.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/zamestnanec/1392s#naroky-na-davky>.

⁶⁴ Sociálna poisťovňa: *Zamestnanec.Nemocenské poistenie*. [online]. [cit. 23.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/zamestnanec/1392s>.

⁶⁵ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 452-453.

Redukční hranice

V ČR se, na rozdíl od systému na Slovensku, DVZ upraví pro výpočet nemocenského, ošetrovného, PPM a VPTM.⁶⁶

- z částky do 791 Kč se počítá **90 %**
- z částky nad 791 Kč do 1 186 Kč se počítá **60 %**
- z částky nad 1 186 Kč do 2 371 Kč se počítá **30 %**
- k částce nad 2 371 Kč se **nepřihlíží**.

„Výše redukčních hranic se stanoví vždy k 1. lednu. Jejich výše může být uveřejněna nejdříve v září předchozího roku, neboť dříve nejsou známy údaje o výši průměrné mzdy.“⁶⁷

Nejvyšší redukovaný DVZ pro výpočet dávek NP v roce 2010 činí **1 305 Kč**. Tohoto nejvyššího redukovaného DVZ lze dosáhnout při měsíčním příjmu (brutto) **72 078 Kč** (a vyšším), maximální výše dávky činí **783 Kč/den**.

„Náhrada ztráty příjmu z důvodu stanovené sociální události dávkou NP bude v roce 2010 při stejném započitatelném příjmu **stejně vysoká** bez ohledu na druh sociální události.“⁶⁸

Na **Slovensku** maximálna výška vyplácaných dávok nemocenského poistenia vychádza zo všeobecného vymeriavaceho základu (ustanovenie § 11 zákona) stanoveného Opatrením Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, podľa údajov štatistického úradu a zverejneného v Zbierke zákonov SR najneskôr do 30. apríla nasledujúceho kalendárneho roku.⁶⁹

Maximálny vymeriavací základ pre odvod poistného na NP na obdobie od 1. júla 2009 do 30. júna 2010 je vo výške **1 084,55 EUR** (32 673,15 SKK).⁷⁰

⁶⁶ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 67-69.

⁶⁷ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 69.

⁶⁸ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna: *Novena zákona související se státním rozpočtem ČR na rok 2010*. [online]. [cit.25.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=917&CT1=0>.

⁶⁹ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 388.

⁷⁰ Sociálna poisťovňa: *Tabuľka platenia poistného od 1. januára 2010*. [online]. [cit. 9.2.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/tabulka-platenia-poistneho-od-1-januara-2010-ldt/924s>.

2.4.3 Nemocenské

Nemocenské je nejčastěji poskytovanou dávkou. V ustanovení § 23 ZNP se uvádí, že nárok na nemocenské má pojištěnec, který byl uznán DPN nebo kterému byla nařízena karanténa podle zvláštního právního předpisu, trvá-li DPN nebo nařízená karanténa déle než **14 kalendářních dní**.

„Z této zásady neplatí žádná výjimka. Zaměstnancům náleží za období prvních 14 kalendářních dnů PN náhrada mzdy podle § 192 a následujících zákoníku práce. Náhrada mzdy se poskytuje jen za dobu, v níž trvá pracovní vztah. I v případě, že náhrada mzdy nenáleží, lze nemocenské poskytnout až **od 15. dne** trvání PN. To platí i pro OSVČ, které také náleží nemocenské až od 15. dne trvání PN.“⁷¹

U OSVČ a zahraničních zaměstnanců je stanovena v § 24 ZNP ještě čekací doba (tři kalendářní měsíce); u zaměstnanců podmínka čekací doby není.⁷² Čekací doba tří měsíců není v případě, že OSVČ zahájila (znovu zahájila) SVC a přihlášku k NP podá do 8 dnů ode dne zahájení činnosti.⁷³

Nemocenské (ČR):⁷⁴

- dávka náleží od **15. dne** trvání DPN (karantény), poskytuje se za **kalendářní dny**,
- je-li nárok na tutéž dávku současně z více pojištění, náleží ze všech pojištění dávka **pouze jednou** (výjimkou je VPTM, který náleží samostatně z každého pojištění, v němž se splní podmínky pro jeho nárok),
- **podpůrčí doba** trvá nejdéle **380 kalendářních dnů** ode dne vzniku DPN nebo nařízení karantény. Po vyčerpání podpůrčí doby může OSSZ na žádost zaměstnance nebo OSVČ prodloužit poskytování nemocenského. Prodloužená „podpůrčí doba“ nemůže být delší než 2 roky, tj. 380 dnů + 350 dnů je 730 dnů,
- předcházející období DPN se do podpůrčí doby nezapočtou pokud NP trvalo alespoň **190 kalendářních dnů** od skončení poslední DPN (dny karantény se do podpůrčí doby nezapočítávají),
- vznikla-li DPN dnem, v němž má zaměstnanec směnu již odpracovanou, považuje se pro účely podpůrčí doby za den vzniku DPN **následující kalendářní den**,

⁷¹ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 2. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2008, s. 65.

⁷² PŘIB, J. *Nemocenské pojištění v praxi*. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2009, s. 57.

⁷³ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 70.

⁷⁴ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 69-82.

- ochranná lhůta činí **7 kalendářních dnů** ode dne zániku pojištění, pokud však pojištění trvalo kratší dobu, činí ochranná lhůta jen tolik kalendářních dnů, kolik dnů pojištění trvalo,
- pro účely ochranné lhůty se doba **přerušení** pojištění považuje za dobu pojištění,
- nemocenské se poživateli starobního nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně vyplácí od 15. kalendářního dne trvání DPN nebo od 15. kalendářního dne nařízené karantény po dobu nejvýše **70 kalendářních dnů**, nejdéle však do dne, jímž skončilo zaměstnání, jde-li o zaměstnance, popřípadě skončilo pojištění, jde-li o OSVČ nebo o zahraničního zaměstnance,
- výše nemocenského za kalendářní den v roce 2010 činí:
 - ✓ **60 %** redukovaného DVZ od 15. kalendářního trvání PN,
- **polovinu** nemocenské, jestliže si pojištěnec přivodil DPN zaviněnou účastí ve rvačce, následek své opilosti nebo zneužití omamných prostředků nebo psychotropních látek, při spáchání úmyslného trestného činu nebo úmyslně zaviněného přestupku,
- nemocenské **ze zaměstnání** sjednaného jen na dobu dovolené z jiného zaměstnání se vyplácí nejdéle do dne, ve kterém měla tato dovolená skončit,
- u **žáků a studentů**, kteří sjednali zaměstnání jen na dobu prázdnin, se nemocenské vyplácí nejdéle do dne, kdy toto zaměstnání mělo skončit,
- nemocenské se nevypplácí za dobu, po kterou trvala **stávka**, vznikla-li DPN nebo byla-li nařízena karanténa nejdříve dnem, který následuje po dni, ve kterém se zaměstnanec stal účastníkem stávky,
- nárok na nemocenské **nemá** pojištěnec:
 - ✓ který si úmyslně přivodil DPN, kterému v době DPN nebo nařízené karantény vznikl nárok na výplatu starobního důchodu, pokud pojištěná činnost skončila přede dnem, od něhož mu vznikl nárok na výplatu starobního důchodu,
 - ✓ u něhož vznikla DPN nebo byla nařízena karanténa v době útěku z místa vazby nebo v době útěku odsouzeného z místa výkonu trestu odnětí svobody.
- pojištěnci, který porušil režim DPN pojištěnce, může být nemocenské dočasně kráceno nebo odňato, a to na dobu nejdéle **100 kalendářních dnů** ode dne porušení tohoto režimu, ne však déle než do skončení DPN.

Na **Slovensku** má nárok na nemocenské zaměstnanec, který byl uznán DPN pro nemoc nebo úraz nebo kterému byla nařízena karanténa, trvá-li DPN nebo nařízená karanténa déle než **10 kalendářních dní**. Zaměstnancům náleží za období prvních 10 kalendářních dnů PN náhrada mzdy. Náhrada mzdy se poskytuje jen za dobu, v níž trvá pracovní vztah.

Nemocenské (SR):⁷⁵

- poskytuje se za **dny**,
- zaměstnanci dávka náleží:
 - ✓ **od 11. dne** trvání DPN (karantény),
 - ✓ **od následujícího dne** po dni zániku NP, pokud NP zaniklo v období DPN, ve kterém má zaměstnanec nárok na náhradu příjmu při DPN,
 - ✓ **od prvního dne** v případě vzniku DPN v ochranné lhůtě.
- povinně nemocensky pojištěné SZČO a dobrovolně NP osobě dávka náleží:
 - ✓ **od prvního dne** trvání DPN,
 - ✓ také v případě, pokud vznikl důvod na poskytování nemocenské dávky po zániku NP v období trvání nároku na výplatu nemocenské dávky nebo v ochranné lhůtě (musí být splněna podmínka zaplaceného pojistného od vzniku NP do zániku NP, nejdéle za období posledních deset let).
- u dobrovolně pojištěné osoby musí být splněna podmínka **270 dnů** pojištění v posledních dvou letech před vznikem DPN,
- je-li nárok na tutéž dávku současně z více pojištění, určí se dávka **z úhrnu** DVZ na určení výše nemocenských dávek z toho pojištění, z kterého vznikl nárok na nemocenskou dávku a nemocenská dávka se vyplácí jen jedna,
- nárok na dávku **zaniká** uplynutím **52. týdnů** od vzniku DPN
 - ✓ předcházející období DPN se do podpůrčí doby nezapočtou pokud NP trvalo alespoň **26 týdnů** od skončení poslední DPN a pojištěnci v tomto období nevznikla DPN (dny karantény se do podpůrčí doby nezapočítávají).
- ochranná lhůta činí **42 kalendářních dnů** ode dne zániku pojištění, pokud však pojištění trvalo kratší dobu, činí ochranná lhůta jen tolik kalendářních dnů, kolik dnů pojištění trvalo,
- ochranná lhůta nevzniká při zániku NP z důvodu jeho **přerušení**,
- výše nemocenského za kalendářní den v roce 2010 činí:
 - ✓ **55 %** DVZ od 11. kalendářního trvání PN.
- **polovinu** nemocenské, jestliže si pojištěnec sám přivodil DPN požitím alkoholu nebo zneužitím jiných návykových látek,
- **zánik nároku** dnem nabytí právní moci rozhodnutí soudu, podle kterého byl pojištěnec právoplatně odsouzený za úmyslný trestný čin, v důsledku kterého se stal DPN,

⁷⁵ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálním poistení v znení neskorších predpisov

- nárok na výplatu DNP nemá pojištěnec v případě porušení léčebného režimu, nejdéle v rozsahu **30** dní ode dne porušení léčebného režimu.

2.4.4 Ošetrovné

„Na ošetrovné má nárok zaměstnanec, který nemůže pracovat z důvodu, že musí ošetrovat nemocného **člena domácnosti**, nebo pečovat o zdravé dítě mladší 10 let z důvodů, že školské nebo dětské zařízení bylo uzavřeno (z důvodu havárie, epidemie, jiné nepředvídané události), dítěti byla nařízena karanténa, nebo osoba, která jinak o dítě pečuje sama onemocněla.

Zaměstnanec **nemá** nárok na ošetrovné z důvodu ošetrování dítěte nebo péče o ně, jestliže jiná fyzická osoba má z důvodu péče o toto dítě nárok na výplatu PPM nebo má nárok na rodičovský příspěvek; to neplatí, pokud tato jiná osoba onemocněla, utrpěla úraz, nastaly u ní situace zákonem stanovené, porodila nebo jí byla nařízena karanténa, a proto nemůže o dítě pečovat.

V témže případě ošetrování (péče) náleží ošetrovné jen jednou a jen jednomu z oprávněných nebo postupně dvěma oprávněným, jestliže se v témže případě ošetrování (péče) vystřídají. **Vystřídání** je možné jen jednou.“⁷⁶

OSVČ a zaměstnanci uvedeni v § 39 odst. 5 ZNP (např. zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti, zaměstnanci účastni pojištění z důvodu výkonu zaměstnání malého rozsahu) **nemají** nárok na ošetrovné.⁷⁷

V období od 1. ledna 2010 do 31. prosince 2010 činí podpůrčí doba u ošetrovného nejdéle **6** kalendářních dnů, popřípadě **13** kalendářních dnů u zaměstnance, který má v trvalé péči aspoň jedno dítě ve věku do 16 let, které neukončilo povinnou školní docházku a je jinak osamělý. Podpůrčí doba počíná od **čtvrtého** dne potřeby ošetrování nebo péče (*jedno z opatření ke snížení deficitu státního rozpočtu*). Výše ošetrovného činí v roce 2010 - **60 %** DVZ. Tato dávka z ochranné lhůty **nenáleží**. DVZ se stanoví stejným způsobem jako nemocenské. Ochranná lhůta není pro ošetrovné stanovena.⁷⁸

⁷⁶ ČSSZ: *Ošetrovné*. [online]. [cit. 11.1.2010]. Dostupný z WWW:

<http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/osetrovne.htm>.

⁷⁷ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 98-99.

⁷⁸ ČSSZ: *Ošetrovné*. [online]. [cit. 11.1.2010]. Dostupný z WWW:

<http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/osetrovne.htm>.

Na **Slovensku** má nárok na ošetrovné pojištěnec, který nemůže pracovat, z důvodu ošetrování nemocného dítěte, nemocného manžela, nemocné manželky, nemocného rodiče nebo rodiče manžela(ky), nebo pečovat o zdravé dítě mladší 10 let (z důvodu uzavření školského nebo dětského zařízení), dítěti byla nařízena karanténa, nebo osoba, která jinak o dítě pečuje sama onemocněla, bylo jí nařízeno karanténní opatření a nebo byla přijata do ústavní péče a proto se nemůže o dítě starat. Pojištěnec **nemá** nárok na ošetrovné za dny, ve kterých se mu vyplácí náhrada příjmu při DPN, má nárok na výplatu nemocenského nebo má nárok na výplatu mateřského. V témže případě ošetrování náleží ošetrovné **jen jednou** a jen jednomu z oprávněných. Nárok na ošetrovné vzniká od prvního dne ošetrování do skončení potřeby ošetrování, nejpozději uplynutím **10. dne** potřeby ošetrování. Výše ošetrovného činí 55 % DVZ. Tato dávka z ochranné lhůty **náleží**. DVZ se stanoví stejným způsobem jako nemocenské.⁷⁹

2.4.5 Peněžitá pomoc v mateřství

„U OSVČ platí kromě obecné podmínky (účast na NP po dobu **270** kalendářních dnů v posledních dvou letech před nástupem na PPM) ještě zvláštní podmínka (účast na NP jako OSVČ činné po dobu aspoň **180** kalendářních dnů v posledním roce přede dnem nástupu na PPM); obě podmínky (obecná i zvláštní) musí být splněny současně.“⁸⁰

„Do doby účasti na NP pro nárok na PPM se započítává doba studia na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole považovaná za soustavnou přípravu na budoucí povolání pro účely důchodového pojištění, jestliže počátek šestého týdne před očekávaným dnem porodu připadne do období 270 kalendářních dnů ode dne úspěšného ukončení studia nebo k převzetí dítěte do péče došlo v období 270 dnů ode dne úspěšného ukončení studia. Započítává se též doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, pokud byl tento důchod odňat a po odnětí tohoto důchodu vznikla, popř. dále trvala pojištěná činnost a doba přerušování pojištění.“⁸¹

⁷⁹ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 459-460.

⁸⁰ PŘIB, J. *Nemocenské pojištění v praxi*. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2009, s. 70.

⁸¹ ČSSZ: *Peněžitá pomoc v mateřství*. [online]. [cit. 24.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/penezita-pomoc-v-materstvi.htm>.

Poskytování a výše dávky:⁸²

- poskytuje se z důvodu porodu dítěte maximálně po dobu **28 týdnů**, popř. **37 týdnů** u pojištěnkyně, která porodila zároveň dvě nebo více dětí a pečuje alespoň o dvě z těchto dětí po uplynutí 28 týdnů podpůrní doby; (max. do 1 roku věku dítěte),
- u pojištěnce, pokud převzal dítě do péče nebo pečuje o dítě (na základě rozhodnutí příslušného orgánu, z důvodu úmrtí matky, z důvodu dlouhodobého závažného onemocnění matky nebo na základě dohody podle tohoto zákona) činí podpůrní doba **22 týdnů**. Pokud tento pojištěnec pečuje zároveň o dvě nebo více dětí, činí podpůrní doba **31 týdnů**, přičemž po uplynutí 22 týdnů podpůrní doby PPM náleží, jen jestliže pojištěnec dále pečuje alespoň o dvě z těchto dětí,
- PPM z důvodu péče o dítě matkou dítěte, otcem dítěte nebo manželem ženy, která porodila, nemůže být poskytována po uplynutí **jednoho roku** ode dne porodu. PPM z důvodu převzetí dítěte do trvalé péče nemůže být poskytována po uplynutí **7 let a 31 týdnů** věku dítěte,
- PPM začíná nástupem na PPM, který si pojištěnka volí v rozmezí mezi počátkem **8. až 6.** týdne před očekávaným dnem porodu; pokud pojištěnka tento den v tomto období neurčí, začíná podpůrní doba od počátku **šestého** týdne před očekávaným dnem porodu,
- vyčerpá-li zaměstnankyně z mateřské dovolené před porodem **méně než šest** týdnů, protože porod nastal dříve, než předpokládal lékař, náleží PPM od dne jejího nástupu až do uplynutí celkové doby **28, resp. 37** týdnů,
- mateřská dovolená v souvislosti s porodem nesmí být kratší než **14** týdnů (včetně případu, kdy se dítě narodilo mrtvé) a nemůže skončit ani být přerušena před uplynutím **6** týdnů ode dne porodu. Jestliže dítě zemřelo v době, kdy zaměstnankyni náleží PPM, poskytuje se jí tato pomoc ještě po dobu **dvou** týdnů ode dne úmrtí dítěte, ne však déle než do vyčerpání celkového nároku,
- nárok na PPM má také pojištěnec, který pečuje o dítě a je otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, pokud s matkou dítěte uzavřel **písemnou dohodu**, že bude pečovat o dítě; tuto dohodu lze uzavřít s účinkem na dobu nejdříve od počátku **sedmého týdne** po porodu dítěte (četnost vystřídání není omezena),
- výše peněžité pomoci v mateřství za kalendářní den v roce 2010 činí:
 - ✓ **60 %** DVZ, při stanovení a redukci DVZ se postupuje stejně jako u nemocenského.

⁸² ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 83-97.

- PPM náleží též, jestliže po zániku pojištění došlo k nástupu na peněžitou pomoc v mateřství v ochranné lhůtě, která činí u žen, jejichž pojištění zaniklo v době těhotenství, **180** kalendářních dnů ode dne zániku pojištění (pokud pojištění trvalo kratší dobu, činí ochranná lhůta jen tolik dnů, kolik dnů pojištění trvalo).

Na **Slovensku** musí pojištěnkyně pro nárok na mateřské splnit níže uvedené podmínky:⁸³

- tehotenstvo alebo starostlivosť o narodené dieťa,
- trvanie NP v období vzniku dôvodu na poskytnutie materského,
- ak dôvod na poskytnutie materského vznikne po zániku NP, musí vzniknúť v období trvania nároku na výplatu nemocenskej dávky alebo v ochrannej lehote,
- najmenej **270 dní** NP v posledných 2 rokoch pred pôrodom
 - ✓ do obdobia 270 dní sa započítava obdobie prerušenia povinného NP zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky a obdobie prerušenia povinného nemocenského poistenia SZČO, ktorá má nárok na rodičovský príspevok a nevykonáva činnosť povinne nemocensky poistenej SZČO a povinne dôchodkovo poistenej SZČO,
 - ✓ započítava sa predchádzajúce obdobie akéhokoľvek ukončeného NP.
- povinne nemocensky poistená SZČO a dobrovoľne NP osoba musí mať **zaplatené** poistné na NP v správnej sume od vzniku NP do konca kalendárneho mesiaca predchádzajúceho kalendárnemu mesiacu, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského, najviac za obdobie posledných desať rokov predchádzajúcich kalendárnemu mesiacu, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského, podmienka zaplatenia poistného sa považuje za splnenú, ak suma dlžného na nemocenské poistenie je v úhrne nižšia ako **5 EUR** (zákon č. 108/2009 Z. z. účinný od 01.01.2010).

Poskytovanie a výška dávky:⁸⁴

- od začiatku **šiesteho** týždňa pred očakávaným dňom pôrodu určeným lekárom, najskôr od začiatku **ôsmeho** týždňa pred týmto dňom, a ak pôrod nastal skôr, odo dňa porodu,
- spravidla **28. týždňov** od vzniku nároku,

⁸³ Sociálna poisťovňa: *Materské*. [online]. [cit. 11.10.2009]. Dostupná z WWW: <http://www.socpoist.sk/materske/1293s>.

⁸⁴ Sociálna poisťovňa: *Materské*. [online]. [cit. 11.10.2009]. Dostupné z WWW: <http://www.socpoist.sk/materske/1293s?&lang=sk>.

- aj po uplynutí 28. týždňa od vzniku nároku, najdlhšie **37. týždňov** od vzniku nároku na materské, ak poistenkyňa porodila zároveň dve alebo viac detí a aspoň o dve z narodených detí sa stará, alebo ak je osamelá,
- ak sa poistenkyni vyplácalo materské pred očakávaným dňom pôrodu menej ako šesť týždňov z iného dôvodu (pôrod nenastal skôr), má nárok na materské do konca **22. týždňa** odo dňa pôrodu, ale nie dlhšie ako do konca 28. týždňa od vzniku nároku na materské, do konca **31. týždňa** odo dňa pôrodu (porodila zároveň dve alebo viac detí), ale nie dlhšie ako do konca 37. týždňa od vzniku nároku na materské,
- do konca **14. týždňa** od vzniku nároku, ak sa narodilo mŕtve dieťa,
- ak dieťa zomrelo v období trvania nároku na materské, nárok trvá do konca **druhého** týždňa odo dňa úmrtia dieťaťa, nie dlhšie ako do konca 28., príp. 37. týždňa, od vzniku nároku na materské (nie kratšie ako 14 týždňov),
- obdobie nároku na materské poistenkyni, ktorá dieťa porodila, nesmie byť kratšie ako **14 týždňov** od vzniku nároku na materské a nesmie zaniknúť pred uplynutím **šiestich** týždňov odo dňa pôrodu,
- inému poistencovi odo dňa prevzatia dieťaťa do starostlivosti do uplynutia **22. týždňa** od vzniku nároku na materské (max. do 8 mesiacov veku dieťaťa),
- ak prevzal iný poistenec do starostlivosti dve alebo viac detí do uplynutia **31. týždňa** od vzniku nároku na materské (max. do 8 mesiacov veku dieťaťa),
- výška materského - 55 % DVZ,
- materské dobrovoľne NP osoby sa určuje z pravdepodobného DVZ, ak bola nepretržite NP menej ako **26 týždňov** pred vznikom dôvodu na poskytnutie materského (výška pravdepodobného denného vymeriavaceho základu je 10,6527 EUR v období od 01.01.2010 do 31.12.2010).

2.4.6 Vyrovnávací príspevek v tehotenství a mateřství

„VPTM se poskytuje zaměstnankyni, která byla z důvodu těhotenství a mateřství dočasně převedena na jinou práci a z ní má bez svého zavinění nižší výdělek. Dávka **se poskytuje** těhotné zaměstnankyni nebo matce **do konce 9. měsíce** po porodu, pokud vykonávala práci, která je těmto ženám zakázána. Také zaměstnankyni, která nemůže vykonávat dosavadní práci, protože podle lékařského posudku ohrožuje její **těhotenství, mateřství nebo kojení**. Poskytuje se za kalendářní dny, v nichž trvalo převedení na jinou práci. Těhotné zaměstnankyni se vyplácí nejdéle do počátku **šestého** týdne před očekávaným dnem porodu. Z důvodu mateřství se vyrovnávací příspěvek poskytuje do konce 9. měsíce po porodu a u žen, které kojí, pak po dobu kojení.

VPTM se stanoví jako rozdíl redukovaného DVZ zjištěného ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci a průměru jejích započitatelných příjmů připadajících na jeden kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení.“⁸⁵

Na **Slovensku** má zaměstnankyňa nárok na dávku, ak:⁸⁶

- „je z dôvodu tehotenstva preradená na inú prácu, pretože práca, ktorú predtým vykonávala, je podľa osobitného predpisu zakázaná tehotným ženám alebo podľa lekárskeho posudku ohrozuje jej **tehotenstvo**, a pri práci, na ktorú je preradená, dosahuje bez svojho zavinenia nižší príjem ako pri práci, ktorú vykonávala pred preradením,
- je počas materstva do konca **deviateho** mesiaca po pôrode preradená na inú prácu, pretože práca, ktorú predtým vykonávala, je zakázaná matkám do deviateho mesiaca po pôrode alebo podľa lekárskeho posudku ohrozuje jej zdravie alebo materstvo a pri práci, na ktorú je preradená, dosahuje bez svojho zavinenia nižší príjem ako pri práci, ktorú vykonávala pred preradením.“

Výška dávky:⁸⁷

- „vyrovnávací dávka sa určuje z mesačného vymeriavacieho základu (MVZ),
- poskytuje sa za kalendárny mesiac, počas tehotenstva sa poskytuje najdlhšie do nástupu na materskú dovolenku a po jej skončení najdlhšie do konca deviateho mesiaca po pôrode
- **55 %** z rozdielu medzi MVZ, ktorým je 30,4167-násobok DVZ a vymeriavacím základom, z ktorého zamestnankyňa platí poisťné na NP v jednotlivých kalendárnych mesiacoch po preradení na inú prácu.“

⁸⁵ ČSSZ: *Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství*. [online]. [cit. 11.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/vyrovnavaci-prispevek-v-tehotenstvi-a-materstvi.htm>.

⁸⁶ Sociálna poisťovňa: *Vyrovňavacia dávka*. [online]. [cit. 11.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/vyrovnavacia-davka/1295s>.

⁸⁷ Sociálna poisťovňa: *Vyrovňavacia dávka*. [online]. [cit. 11.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/vyrovnavacia-davka/1295s>.

2.4.7 Výše dávky

V ČR se opatření ke snížení státního deficitu promítlo také v oblasti NP. Pro rok 2010 je stanovena jednotná sazba výše nemocenského za kalendářní den, a to **60 %** redukovaného DVZ bez ohledu na dobu trvání DPN (došlo ke zrušení zvýhodnění dlouhodobých PN, popř. karantén).

Nemocenské, které před 1. lednem 2010 náleželo ve výši 66 % nebo 72 % redukovaného DVZ, bylo přepočteno tak, aby výše nemocenského odpovídala od 1. ledna 2010 sazbě 60 %.⁸⁸

U PPM rovněž došlo ke snížení procentní sazby pro výpočet PPM ze 70 % na **60 %** redukovaného DVZ. Ošetřovné náleží od čtvrtého dne ošetřování ve výši **60 %** redukovaného DVZ.⁸⁹

Na Slovensku je jednotná výše DNP, a to **55 %** DVZ nebo pravděpodobného DVZ.

⁸⁸ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 81.

⁸⁹ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 96, 107.

Tabulka č. 6: Výše dávky nemocenského pojištění

ČR - dávka	zaměstnanec	OSVČ (dobrovolná účast)	zahraniční zaměstnanec (dobrovolná účast)
nemocenské do 14. KD od 15. KD	0 % 60 %	0 % 60 %	0 % 60 %
nemocenské* do 14. KD od 15. KD	0 % 60 %	0 % 60 %	0 % 60 %
ošetřovné od 4. dne	60 %	nenáleží	nenáleží
ošetřovné** od 4. dne	nenáleží	nenáleží	nenáleží
PPM od 1. dne	60 %	60 %	60 %
VPTM	náleží	nenáleží	nenáleží

SR - dávka	zaměstnanec	SZČO (povinná účast)	osoby dobrovolně účastné
nemocenské do 10. KD od 11. KD	0 % 55 %		
nemocenské od 1. do 3. dne od 4. dne		25 % 55 %	25 % 55 %
nemocenské* od 1. do 3. dne od 4. dne	25 % 55 %	25 % 55 %	25 % 55 %
ošetřovné od 1. dne	55 %	55 %	55 %
ošetřovné** od 1. dne	55 %	55 %	55 %
materské od 1. dne	55 %	55 %	55 %
vyrovnávací dávka	náleží	nenáleží	nenáleží

*DPN vznikla v ochranné lhůtě, popř. nemocenské pojištění zaniklo v období DPN

**ošetřovné z ochranné lhůty

Zdroj: Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 461/2003 Z. z., o sociálním pojištění v znění neskorších předpisů

2.4.8 Podpůrčí doba

U nemocenského je podpůrčí doba omezena trváním PN bez ohledu na to, zda za dobu PN náležela či nenáležela náhrada mzdy nebo nemocenské.

Podpůrčí doba činí v ČR:

- „**380** kalendářních dnů u nemocenského
- **70** kalendářních dnů u nemocenského, je-li pojištěnec poživatelem starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně
- **6** nebo **13** kalendářních dnů u ošetrovného
- **28** týdnů, **37** týdnů nebo **22** týdnů u PPM.

Do podpůrčí doby se u nemocenského **započítávají** předchozí období PN bez ohledu na to, zda byla za dny PN poskytována náhrada mzdy nebo nemocenské, anebo náhrada mzdy a nemocenské nenáležely například proto, že si zaměstnanec způsobil PN úmyslně.⁹⁰

Do podpůrčí doby se nezapočítávají kalendářní dny dočasné PN v případě, kdy pojištěná činnost trvá aspoň **190** kalendářních dnů od skončení poslední dočasné PN.

„Po vyčerpání podpůrčí doby může OSSZ na žádost zaměstnance nebo OSVČ prodloužit poskytování nemocenského. Prodloužená „podpůrčí doba“ nemůže být delší než 2 roky, tj. 380 dnů + 350 dnů je 730 dnů.“⁹¹

Na Slovensku zaniká nárok na dávku:⁹²

- uplynutím **52 týždňov** od vzniku DPN, t.j. uplynutím podporného obdobia (do podporného obdobia sa započítavajú aj predchádzajúce obdobia DNP, ak patria do obdobia 52 týždňov pred jej vznikom; ak NP trvalo aspoň **26 týždňov** od skončenia poslednej DPN a poistencovi počas tohto obdobia nevznikla DPN, predchádzajúce obdobia DPN sa do podporného obdobia nezapočítavajú)
- dňom skončenia potreby ošetrovania, starostlivosti o dieťa (najviac **10** kal. dní)
- uplynutím **28.** týždňa, príp. **37.** týždňa, od vzniku nároku, iný poistenec uplynutím **22.** týždňa od vzniku nároku.

⁹⁰ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 73.

⁹¹ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 75.

⁹² Sociálna poisťovňa: *Nemocenské. Ošetrovné. Materské*. [online]. [cit. 11.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/nemocenske/1292s#zanik-naroku>; <http://www.socpoist.sk/osetrovne/1294s>; <http://www.socpoist.sk/materske/1293s>.

2.5 Společná ustanovení o dávkách a odpovědnost za přeplatek

„Základní podmínkou nároku na výplatu dávky v ČR je tedy řádné a včasné uplatnění nároku (zpravidla předložením předepsaného tiskopisu). Nárok na výplatu dávky zaniká uplynutím **tří let** ode dne, za který dávka nebo její část náleží.“⁹³

Při souběhu různých dávek z různých zaměstnání nemůže být úhrn dávek vyšší než nemocenské vypočtené z „**maximálního**“ redukovaného DVZ. Je-li úhrn dávek vyšší, snižují se dávky ve stanoveném pořadí (nejdříve ošetrovné a poté nemocenské, PPM se nesnižuje).⁹⁴

Pojištěnec se může na základě písemného prohlášení **vzdát nároku** na výplatu nemocenského, PPM a ošetrovného. Pojištěnkyně, která dítě porodila, se může vzdát nároku na výplatu PPM nejdříve po uplynutí 14 týdnů podpůrní doby, ne však dříve, než uplyne 6 týdnů ode dne porodu.⁹⁵

„Přeplatek na dávce NP vzniká, byla-li dávka vyplacena neprávem (tj. dávka vůbec nenáležela nebo náležela, ale byla vyplacena jiné osobě, než měla být vyplacena) anebo ve vyšší částce, než náležela. **Odpovědnost za přeplatek** mají kromě pojištěnce nebo jiného příjemce (tj. zákonného zástupce nebo zvláštního příjemce podle § 112) též jiné fyzické osoby nebo právnické osoby (například zaměstnavatel nebo ošetřující lékař), pokud přeplatek zavinily. Odpovědnost za přeplatek spočívá v povinnosti uhradit plátcí dávky přeplatek na dávce; to platí i v případě zaměstnance.“⁹⁶

S účinností od 1. 1. 2010 zákon o NP stanoví nový institut **regresní náhrady**.

Nárok na regresní náhradu podle § 195 (přechodné ustanovení) vzniká, pokud zaviněné protiprávní jednání nastalo po 31. prosinci 2009 (protiprávní jednání zjištěné soudem nebo správním úřadem - nemusí přitom dojít k odsouzení pachatele). Regresní náhrada se netýká pojištěnce, neboť jemu byla dávka vyplacena právem.⁹⁷

⁹³ BOLCKOVÁ, E. Podmínky nároku na výplatu dávek. Národní pojištění [online]. 2009, roč. 40, č. 1 [cit. 11.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/mgr-eva-bolckova-davky-nemocenskeho-pojisteni.htm>.

⁹⁴ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 2. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2008, s. 106.

⁹⁵ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 114.

⁹⁶ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 206.

⁹⁷ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 210.

Na **Slovensku** „nárok na výplatu nemocenskej dávky vzniká splnením podmienok ustanovených zákonom o sociálnom poistení na vznik nároku na nemocenskú dávku, splnením podmienok na jej výplatu a podaním žiadosti o priznanie alebo vyplácanie nemocenskej dávky **na tlačive** určenom Sociálnou poisťovňou. Nárok na výplatu nemocenskej dávky alebo jej časti sa premlčí uplynutím **3 rokov** odo dňa, za ktorý nemocenská dávka alebo jej časť patrili.“⁹⁸

„Ak nárok na nemocenskú dávku vznikne z viacerých NP, úhrn DVZ alebo úhrn pravdepodobných DVZ na určenie výšky nemocenských dávok nesmie prekročiť v úhrne sumu DVZ určeného z **maximálneho** vymeriavacieho základu na platenie poistného na NP v kalendárnom mesiaci, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie nemocenskej dávky.“⁹⁹

„V prípade, ak sa zamestnancovi poskytla nemocenská dávka neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrila, z dôvodu, že zamestnávateľ nesprávne potvrdil skutočnosti rozhodujúce na nárok na dávku, nárok na jej výplatu alebo jej sumu, zamestnávateľ má povinnosť **nahradiť** Sociálnej poisťovni neprávom vyplatené sumy.“¹⁰⁰

„Sociálna poisťovňa má **právo voči tretím osobám na náhradu škody**, ktorá jej vznikla výplatom nemocenských dávok v dôsledku ich zavineného protiprávneho konania.“¹⁰¹

⁹⁸ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 470.

⁹⁹ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 468.

¹⁰⁰ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 476.

¹⁰¹ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 476.

2.6 Uplatnění nároku na dávky a způsob výplaty dávek

Zaměstnanci v ČR uplatňují nárok na dávky a jejich výplatu vždy u svého zaměstnavatele; OSVČ a zahraniční zaměstnanci u OSSZ, která provádí jejich NP.¹⁰² „Zaměstnavatel přijímá žádosti o dávky NP i od svých bývalých zaměstnanců.“¹⁰³

„Z důvodu zajištění řádné výplaty jednotlivých dávek NP je zaměstnavatel povinen přijímat žádosti zaměstnaných osob o dávky, včetně dalších podkladů potřebných pro stanovení nároku na dávku a jejich výplatu, a **neprodleně** je předávat OSSZ příslušné k výplatě dávek. Údaje potřebné pro výpočet dávek se předávají na předepsaném tiskopise Příloha k žádosti o:“¹⁰⁴

„Dávky vyplácí příslušná OSSZ prostřednictvím účtu ČSSZ, a to nejpozději **do jednoho měsíce** následujícího po dni, v němž jí byl stanovený doklad pro nárok na výplatu dávky včetně příslušných dokladů doručen. Dávky se pojištěnci poukazují na jeho účet u peněžního ústavu v ČR nebo se vyplácejí v hotovosti poštovní poukázkou.“¹⁰⁵

Zaměstnanci na Slovensku uplatňují nárok na dávky a jejich výplatu u svého zaměstnavatele; povinně nemocensky pojištěná SZČO, dobrovolně nemocensky pojištěná osoba a fyzická osoba v ochranné lhůtě u pobočky Sociálnej poisťovne.

Zamestnávateľ je povinný postúpiť pobočke Sociálnej poisťovne tlačivo, na ktorom sa preukazuje DPN zamestnanca, ak DPN zamestnanca trvá dlhšie ako 10 dní, **do 3 dní** po 10. dni trvania DPN zamestnanca spolu s ostatnými dokladmi potrebnými na posúdenie nároku na nemocenskú dávku (napr. Potvrdenie zamestnávateľa o zamestnancovi na účely uplatnenia nároku na nemocenskú dávku).¹⁰⁶

Dále zaměstnavatel předkládá Sociálnej poisťovne údaje potřebné pro výpočet dávek a žádosti o dávku nemocenského pojištění z důvodu ošetřování, těhotenství a mateřství.

¹⁰² KALINOVÁ, L. *Uplatňování nároku na dávky NP*. Národní pojištění - měsíčník ČSSZ, 2009, roč. 40, č. 2 str. 27.

¹⁰³ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 173.

¹⁰⁴ ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. *Zákon o nemocenském pojištění*, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009, s. 173.

¹⁰⁵ ČSSZ: *Uplatňování nároku a výplata dávek NP. Výplata dávek*. [online]. [cit. 11.10.2009]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/uplatnovani-naroku-a-vyplata-davek-nemocenskeho-pojisteni.htm>.

¹⁰⁶ Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 475.

Výplata nemocenských dávok je **mesačne pozadu** v lehotách určených Sociálnou poisťovňou, spravidla okolo 20. dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po kalendárnom mesiaci, za ktorý sa nemocenské vypláca.¹⁰⁷

„Organizačné zložky Sociálnej poisťovne sú povinné rozhodnúť vo veciach nemocenských dávok najneskôr **do 60 dní** od začatia konania, v mimoriadne zložitých prípadoch možno túto lehotu predĺžiť najviac o 60 dní.“¹⁰⁸

Poberateľ dávky si môže určiť, aby mu dávky boli:¹⁰⁹

- **poukazované na účet** do banky, príp. pobočky zahraničnej banky,
- **vyplácané v hotovosti** (poštovou poukážkou),
- **poukazované na účet manžela** (manželky). V čase poberania dávky však musí byť poberateľ oprávnený disponovať s finančnými prostriedkami na tomto účte (napr. byť spolu disponentom účtu).

¹⁰⁷ Sociálna poisťovňa: *Nemocenské. Výplata dávky*. [online]. [cit. 24.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/nemocenske/1292s#zanik-naroku>.

¹⁰⁸ Sociálna poisťovňa. *Rekonštruované znenie zákona o sociálnom poistení k 2. 2. 2009*. [online]. [cit. 24.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/zakon-o-socialnom-poisteni-c-461-2003-z-z-v-zneni-neskorsich-predpisov/697s>.

¹⁰⁹ Sociálna poisťovňa. *Rekonštruované znenie zákona o sociálnom poistení k 2. 2. 2009*. [online]. [cit. 24.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/zakon-o-socialnom-poisteni-c-461-2003-z-z-v-zneni-neskorsich-predpisov/697s>.

2.7 Způsob financování nemocenského pojištění

Zdrojem pro poskytování dávek je pojistné, které je v ČR upraveno zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a je příjmem státního rozpočtu.

Na Slovensku je pojistné na NP odděleno od státního rozpočtu a je spravováno veřejnoprávní institucí - Sociální pojišťovnou. Pojistné je upraveno zákonem č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

Tabulka č. 7: Sazby pojistného

sazby pojistného na NP v	zaměstnanec	zaměstnavatel	OSVČ	osoby dobrovolně účastné
České republiky	0,0 %*	2,3 %	1,4 %	1,4 %
Slovenské republiky	1,4 %	1,4 %	4,4 %	4,4 %

*Zdroj: Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti
Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov*

*zákonem č. 2/2009 Sb., došlo od 1.1.2009 ke snížení odvodu pojistného na sociální zabezpečení za zaměstnance, a to ze 7,9 % na 6,5 % (tj. odvod pojistného na důchodové pojištění), odvod pojistného na NP ve výši 1 % a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti ve výši 0,4 % bylo výše uvedeným zákonem zrušeno. Namísto původně plánovaného snížení sazby daně z příjmů fyzických osob z 15 % na 12,5 % došlo od 1.1.2009 ke snížení sazby sociálního pojištění.¹¹⁰

Zákon o NP v obou zemích stanoví, co je vyměřovacím základem zaměstnance, OSVČ, osoby dobrovolně účastné NP a zaměstnavatele.

¹¹⁰ Nakladatelství Sagit, a. s.: Anotace. [online]. [cit. 24.1.2010]. Dostupný z WWW: http://www.sagit.cz/pages/zpravodajtxtanot.asp?cd=166&typ=r&zdroj=../_anotace/sb09002b.

Tabulka č. 8: Vyměřovací základ

vyměřovací základ	ČR	SR
zaměstnanec	úhrn příjmů, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob podle zákona o daních z příjmů (§ 6 zákona č. 586/1992 Sb.)	příjem zaměstnanca za vykonanú prácu, ktorý podlieha dani z príjmov fyzických osôb podľa osobitného predpisu (§ 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 366/1999 Z. z.)
SZČO		VZ povinne nemocensky poistenej SZČO (příjem SZČO bol vyšší ako 12násobok VZ uvedeného v § 138 odst. 9 zákona) je polovica pomernej časti základu dane z príjmov fyzických osôb dosiahnutých vykonávaním podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti
osoby dobrovolně účastné	VZ - OSVČ pro pojistné na NP je měsíční základ, jehož výši určuje OSVČ (nejméně 4.000 Kč) VZ - zahraničního zaměstnance pro pojistné na NP je měsíční základ, jehož výši určuje zahraniční zaměstnanec (nejméně 4.000 Kč)	VZ dobrovoľne NP osoby (SZČO, fyzická osoba po dovŕšení 16 rokov veku, ktorá má na území SR trvalý pobyt, povolenie na prechodný pobyt alebo povolenie na trvalý pobyt, je ňou určená suma
zaměstnavatele	částky odpovídající úhrnu vyměřovacích základů jeho zaměstnanců	vymeriavací základ zamestnávateľa je vymeriavací základ jeho zamestnanca, ak tento zákon neustanovuje inak

Zdroj: Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti
Zákon č. 461/2003 Z. z. sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

Na Slovensku je, na rozdiel od ČR, stanoven **vyměřovací základ** na NP zaměstnanec:

- měsíčně **nejméně** ve výši minimální mzdy tj. **307,70 EUR** (9 269,77 SKK) za měsíc u zaměstnanců, kteří jsou odměňováni měsíční mzdou, **1,768 EUR** za každou hod. odpracovanou zaměstnancem)¹¹¹

¹¹¹ *Minimálna mzda a jej význam.* Sociálne poistenie - měsíčník Sociálnej poisťovne, 2009, roč. XXXXI, č. 11 str. 12, ISSN 1337-9844. [online]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/socialne-poistenie---archiv-cisiel/26811s>.

▪ měsíčně **nejvíce**¹¹²

- ✓ v období **od 1. ledna do 30. června** kalendářního roku 1,5-násobek jedné dvanáctiny všeobecného vyměřovacího základu, který platil v kalendářním roce, který dva roky předchází kalendářnímu roku, ve kterém se platí pojistné na NP,
- ✓ v období **od 1. července do 31. prosince** kalendářního roku 1,5-násobek jedné dvanáctiny všeobecného vyměřovacího základu, který platil v kalendářním roce, který předchází kalendářnímu roku, ve kterém se platí pojistné na NP.

Maximální **měsíční** vyměřovací základ u zaměstnance je stanoven od 1.7.2009 do 30.6.2010 ve výši **1 084,55 EUR** (32 673,15 SKK).

„Suma vymeriavacieho základu mesačne najmenej (minimálny vymeriavací základ) pre povinne poistenú SZČO a dobrovoľne poistenú osobu za obdobie od 1. januára 2010 je v sume **319,58 EUR** (9 627,67 SKK).“¹¹³

V České republice je stanoven pro zaměstnance a OSVČ **roční** maximální vyměřovací základ pro placení pojistného ve výši 72 násobku průměrné mzdy (tj. **1 707 048 Kč**) pro rok 2010.

Pro srovnání soustav NP jsem použila především platné právní předpisy o NP a odborné publikace, které pojednávají o NP obou zemí.

Z výše uvedených kritérií srovnání soustav NP v ČR a na Slovensku vyplývá určitá podobnost, ale také rozdíly v soustavách NP. Nejvýznamnější podobnosti a rozdíly v soustavách NP obou zemí uvedu v následující kapitole.

¹¹² Kol. autorů: *ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009*, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009, s. 426.

¹¹³ Sociálna poisťovňa: *Sociálna poisťovňa informuje*. [online]. [cit. 20.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/aktuality-minimalny-vymeriavaci-zaklad-od-1-januara-2010/1755s30267c?>

3 NEJVÝZNAMNĚJŠÍ PODOBNOSTI A ROZDÍLY V SOUSTAVÁCH NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ OBOU ZEMÍ

Soustavy NP obou zemí jsou do určité míry podobné. Společným znakem NP obou zemí je vysoká příjmová solidarita a náchylnost systému ke zneužívání dávek NP.

Úkolem NP v obou zemích je zabezpečit občanům část příjmu, kterou ztratili v důsledku určité životní události (nemoci, těhotenství, mateřství, ošetřování). Náhrada příjmu je prováděna formou sociální dávky.

„Důvodem zavedení náhrady mzdy za stanovenou dobu trvání PN je snaha zamezit zneužívání systému jak ze strany zaměstnanců, tak ze strany zaměstnavatelů a zainteresovat zaměstnavatele více na systému NP a na vývoji PN s tím aby pro své zaměstnance systematicky vytvářeli zdravé pracovní podmínky.“¹¹⁴

V ČR vyplácí náhradu mzdy zaměstnavatelé do **14. dne** dočasné PN (od 1.1.2009), na Slovensku do **10. dne** dočasné PN (od 1.1.2004).

3.1 Nejvýznamnější podobnosti v soustavách nemocenského pojištění obou zemí

Nejvýznamnější podobnosti v soustavách obou zemí v části:¹¹⁵

rozsah působnosti

- **shodný** druh sociálních událostí (část 2.1, Tabulka č. 1 - sociální události).

druhy dávek

- **shodný** druh dávek NP (část 2.2, Tabulka č. 2 - druhy dávek).

účast na pojištění

- kdo vykonává několik činností zakládajících účast na NP (např. souběžně pracuje v rámci více pracovních poměrů), je pojištěn **z každé** činnosti samostatně.

účast zaměstnanců na pojištění

- jednou ze základních podmínek účasti na NP zaměstnanců je **výkon činnosti** na území ČR (SR),
- Nařízení Rady (EHS) 1408/71 a 574/72 jsou **nadřazena** nejen právu vnitrostátnímu, ale i mezinárodním smlouvám o sociálním zabezpečení.

¹¹⁴ KREBS, V. A KOL.: *Sociální politika*, 4. vydání, Praha: nakladatelství ASPI, a. s., 2007, s. 247.

¹¹⁵ Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

účast OSVČ na pojištění

- účastna NP jako OSVČ (SZČO) může být jen **jednou**, podává jen jednu přihlášku k NP,
- OSVČ (SZČO) může být nemocensky pojištěna jen v měsíci, za který bylo **zapláceno** pojistné ve stanovené lhůtě.

dávky

- z NP může zaměstnanec v obou zemích uplatnit nárok na všechny dávky (nemocenské, ošetrovné, PPM¹¹⁶ a VPTM¹¹⁷) (část 2.4, Tabulka č. 5 - Dávky - kdo má nárok).

obecné podmínky nároku na dávku a jejich výplatu

- zaměstnanec má nárok na dávku NP pokud se podmínky pro jejich přiznání splní **v době pojištění**, nebo sice po skončení pojištění, avšak v době, kdy ještě trvá **ochranná lhůta** ze skončeného NP,
- pokud pojištění trvalo kratší dobu, činí ochranná lhůta **jen tolik** kalendářních dnů, kolik dnů pojištění naposledy trvalo (v ČR max. 7 kalendářních dnů, na Slovensku max. 42 kalendářních dnů),
- pojištěnec nemá **nárok** na výplatu nemocenského, PPM a ošetrovného za dobu, po kterou vykonává v pojištěné činnosti, ze které tyto dávky náleží, práci nebo osobně vykonává SVČ (SZČ),
- nárok na dávku NP není u zaměstnanců vázán na povinnost zaměstnavatele **odvést** pojistné.

určení rozhodného období

- netrvalo-li zaměstnání 12 měsíců a NP vzniklo v kalendářním roce, ve kterém vznikla sociální událost, rozhodným obdobím je **období od vzniku NP do konce kalendářního měsíce**, který předchází kalendářnímu měsíci, ve kterém vznikla sociální událost.

¹¹⁶ peněžitá pomoc v mateřství podle ZNP a materské podle ZSP - dále jen PPM

¹¹⁷ vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství podle ZNP a vyrovnávací dávka podle ZSP - dále jen VPTM

zjišťování rozhodného období

- RO se zásadně zjišťuje **ke dni vzniku** příslušné sociální události (z této zásady jsou však výjimky)
- RO se zjišťuje **ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci** z důvodu těhotenství nebo mateřství pokud je to pro ni výhodnější.

vyložené dny (dny, o které se sníží počet dnů v rozhodném období)

- vyloženými dny jsou např. kalendářní dny DPN nebo karantény, v nichž náleží zaměstnanci náhrada mzdy nebo snížený plat za dobu **prvních 14. (10.)** kalendářních dnů DPN (karantény), kalendářní dny, za které bylo zaměstnanci **poskytováno nemocenské, PPM a ošetrovné**.

nemocenské

- dávky se poskytují za kalendářní **dny**,
- je-li nárok na tutéž dávku současně z více pojištění, náleží ze všech pojištění dávka pouze **jednou** (výjimkou je VPTM podle ZNP, jenž náleží samostatně z každého pojištění, ve kterém se splní podmínky pro jeho nárok).

peněžitá pomoc v mateřství (materské)

- poskytuje se z důvodu porodu dítěte maximálně po dobu **28 týdnů**, popř. **37 týdnů** u pojištěnkyně, která porodila zároveň dvě nebo více dětí a pečuje alespoň o dvě z těchto dětí po uplynutí 28 týdnů podpůrní doby (podle ZSP má zaměstnankyně nárok na 37 týdnů mateřské také v případě, že je osamělá),
- PPM začíná nástupem na PPM, který si pojištěnka volí v rozmezí mezi počátkem **8. až 6. týdne** před očekávaným dnem porodu,
- vyčerpá-li zaměstnankyně z mateřské dovolené před porodem **méně než šest týdnů**, protože porod nastal dříve, než předpokládal lékař, náleží PPM od dne jejího nástupu až do uplynutí celkové doby **28, resp. 37 týdnů**,
- nárok na PPM má po dohodě s matkou dítěte také pojištěnec, který pečuje o dítě a je otcem dítěte, a to od počátku **sedmého týdne** po porodu dítěte, po dobu 22 (31) týdnů (četnost vystřídání není podle ZNP omezena).

vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství (vyrovnávací dávka)

- VPTM se poskytuje zaměstnankyni, která byla z důvodu těhotenství a mateřství dočasně **převedena** na jinou práci a z ní má bez svého zavinění nižší výdělek ,
- dávka se poskytuje těhotné zaměstnankyni nebo matce do konce **9. měsíce** po porodu, pokud vykonávala práci, která je těmto ženám zakázána,
- poskytuje se za **kalendářní dny**, v nichž trvalo převedení na jinou práci. Těhotné zaměstnankyni se vyplácí nejdéle do počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu.

podpůrčí doba

- podobnost v soustavách obou zemí je u nemocenského a PPM (část 2.4.8).

společná ustanovení o dávkách a odpovědnost za přeplatek

- základní podmínkou nároku na výplatu dávky v obou systémech je řádné a včasné uplatnění nároku (zpravidla předložením předepsaného tiskopisu). Nárok na výplatu dávky zaniká uplynutím **tří** let ode dne, za který dávka nebo její část náleží,
- **odpovědnost** za přeplatek spočívá v povinnosti uhradit plátcí dávky přeplatek na dávce (například zaměstnavatel nebo ošetřující lékař); to platí i v případě zaměstnance,
- z obou zákonů vyplývá právo institucí vůči třetím osobám na **náhradu škody**, která jim vznikla výplatou nemocenských dávek z důvodu jich zaviněného protiprávního jednání.

uplatnění nároku na dávky a způsob výplaty dávek

- zaměstnanci uplatňují nárok na dávky a jejich výplatu vždy u svého **zaměstnavatele** (podle ZNP zaměstnavatel přijímá žádosti o dávky NP i od svých bývalých zaměstnanců),
- OSVČ a zahraniční zaměstnanci uplatňují nárok na dávky u OSSZ, která provádí jejich NP, povinně nemocensky pojištěná SZČO, dobrovolně nemocensky pojištěná osoba a fyzická osoba v ochranné lhůtě u pobočky Sociálnej poisťovne,
- zaměstnavatel v ČR je povinen **neprodleně** předávat OSSZ podklady k výplatě dávek, na Slovensku **do 3 dní** po 10. dni trvání DPN zaměstnance.

3.2 Nejvýznamnější rozdíly v soustavách nemocenského pojištění obou zemí

Nejvýznamnější rozdíly v soustavách obou zemí v části:¹¹⁸

účast na pojištění

- pojištění se účastní zaměstnanci buď **povinně** nebo **dobrovolně** (část 2.3, Tabulka č. 3). Fyzická osoba v ČR, která není účastna NP, protože nesplnila podmínky účasti na NP, se **nemůže**, na rozdíl od fyzické osoby na Slovensku, dobrovolně přihlásit k NP,
- u SZČO je účast na pojištění (povinná nebo dobrovolná) vázána, na rozdíl od OSVČ v ČR, na **dosažení** příjmu (12násobek vyměřovacího základu uvedeného v § 138 odst. 9). V ČR je účast na nemocenském pojištění OSVČ dobrovolná.

okruh pojištěných osob

- nemocenského pojištění **nejsou** podle ZNP a podle ZSP účastní:

Tabulka č. 9: Osoby, které nejsou účastny NP

ČR	SR
▪ studenti vysokých škol a žáci středních škol ▪ společníci a jednatelé spol. s r. o. ▪ komandisté komanditních společností ▪ členové družstva z činnosti v orgánu družstva ▪ zaměstnanci činní na základě dohody o provedení práce (do 150 hodin) ▪ členové představenstva a dozorčí rady akciové společnosti ▪ prokuristé, likvidátoři ▪ členové zastupitelstev odměňování jako neuvolnění členové ▪ funkcionáři občanských sdružení včetně výboru společenství vlastníků jednotek	▪ studenti vysokých škol a žáci středních škol ▪ společníci a jednatelé spol. s r. o. ▪ komandisté komanditních společností ▪ členové družstva z činnosti v orgánu družstva ▪ zaměstnanci činní na základě dohody o provedení práce (do 350 hodin) ▪ zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti (do 10 hod./týden) ▪ členové představenstva a dozorčí rady akciové společnosti ▪ prokuristé, likvidátoři ▪ členové zastupitelstev odměňování jako neuvolnění členové ▪ funkcionáři občanských sdružení včetně výboru společenství vlastníků jednotek

¹¹⁸ Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

ČR	SR
	▪ zákon se nevztahuje na: príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Národného bezpečnostného úradu, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Železničnej polície, Hasičského a záchranného zboru, Horskej záchrannej služby, colníkov, profesionálnych vojakov ozbrojených síl, vojakov mimoriadnej služby, ktorých sociálne zabezpečenie je upravené osobitným predpisom, a vojakov, ktorí sa počas výkonu vojenskej služby v ozbrojených silách štúdiom alebo výcvikom pripravovali na výkon profesionálnej služby v ozbrojených silách, ak tento zákon neustanovuje inak

Mezi pracovněprávní vztahy v ČR patří:

- pracovní poměr založený pracovní smlouvou,
- dohoda o pracovní činnosti (do ½ stanovené týdenní pracovní doby) a
- dohoda o provedení práce (150 hodin/rok).

Dohoda o provedení práce, při splnění podmínek daných zákonem (262/2006 Sb.), nezakládá účast na NP. Pracovní smlouva a dohoda o pracovní činnosti **nezakládá** účast na NP, pokud sjednaná částka započitatelného příjmu je nižší než rozhodný příjem (2 000 Kč) nebo započitatelný příjem nebyl sjednán vůbec.

Mezi pracovněprávní vztahy na Slovensku patří:

- pracovní poměr založený pracovní smlouvou,
- dohoda o pracovní činnosti (do 10 hodin týdně),
- dohoda o provedení práce (350 hodin/rok) a
- dohoda o brigádnické práci studentů (do ½ stanovené týdenní pracovní doby)

Dohoda o provedení práce, dohoda o pracovní činnosti a dohoda o brigádnické práci studentů **nezakládá**, při splnění podmínek daných zákonem (311/2001 Z. z.), účast na NP.

V ČR se zákon o NP vztahuje také na příslušníky, prováděním NP je však pověřeno příslušné ministerstvo.

účast zaměstnanců na pojištění

- NP vzniká u zaměstnance v ČR nejdříve **dnem**, ve kterém nastoupil do práce, na Slovensku vzniká povinné NP zaměstnanci **dnem** vzniku pracovního poměru,
- v ČR je podmínkou účasti zaměstnance na NP, mimo jiné, **rozsah zaměstnání**, který je určen minimálním počtem dnů (zaměstnání trvalo nebo mělo trvat aspoň 15 kalendářních dnů) a **sjednaná částka** započitatelného příjmu (2 000 Kč). Na Slovensku zákon stanoví **minimální** vyměřovací základ a to ve výši minimální mzdy (popř. částka, která odpovídá kratší pracovní době zaměstnance),
- zákon v obou zemích stanoví povinnost zaměstnavateli oznámit **přerušeni pojištění** zaměstnance. V praxi se tato povinnost zaměstnavatele v ČR neaplikuje. („V době přijetí zákona o NP v roce 2006 měl mít v praxi dopad zejména na zdravotní pojištění.“¹¹⁹). Na Slovensku zaměstnavatel plní povinnost danou zákonem (dny přerušeni pojištění jsou zároveň dny, které se vylučují z počtu dnů při výpočtu denního vyměřovacího základu zaměstnance).

účast OSVČ (SZČO) na pojištění

- v ČR je NP u OSVČ **dobrovolné**, na Slovensku je účast na pojištění (**povinná, dobrovolná**) vázána na dosažení hrubého příjmu,
- institut **přerušeni** pojištění nevyplývá ze ZNP u OSVČ.

dávky

- povinně NP SZČO má ze ZSP nárok na **nemocenské, ošetřovné a mateřské**. Dobrovolně pojištěná osoba v ČR (OSVČ a zahraniční zaměstnanec) má nárok na **nemocenské a PPM**, na Slovensku v případě dobrovolné účasti na pojištění (fyzická osoba po 16 let) může uplatnit nárok na **nemocenské, mateřské a ošetřovné** (část 2.4, Tabulka č. 5 - Dávky - kdo má nárok).

¹¹⁹ PŘIB, J. *Nemocenské pojištění v praxi*. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2009, s. 36.

obecné podmínky nároku na dávku a jejich výplatu

- na Slovensku může zaměstnanec uplatnit nárok na dávku také v případě po zániku NP, **v době trvání nároku** na výplatu nemocenské dávky,
- VPTM náleží podle ZNP **samostatně** z každého pojištění, ve kterém se splní podmínky pro jeho nárok; podle ZSP se vyrovnávací dávka z více NP určí z úhrnu DVZ a nemocenská dávka se vyplácí jen jedna,
- ochranná lhůta pro nárok na nemocenské - **7** kalendářních dnů (ČR), **42** kalendářních dnů (SR),
- podle ZSP ochranná lhůta **nevzniká** při zániku NP z důvodu jejího přerušení, podle ZNP se pro účely ochranné lhůty považuje doba **přerušení** pojištění za dobu pojištění,
- případný nevyčerpaný zbytek ochranné lhůty z jednoho pojištění **není možné** připočítávat k ochranné lhůtě z pojištění, které vzniklo následně v ČR, na Slovensku tato možnost je,
- pro nárok na PPM činí ochranná lhůta **180** kalendářních dnů (na Slovensku - **6** kalendářních měsíců), jestliže zaměstnání skončilo v době těhotenství. Pokud však zaměstnání, ze kterého ochranná lhůta plyne, trvalo kratší dobu, činí ochranná lhůta jen tolik dnů, kolik trvalo toto zaměstnání (na Slovensku **6** kalendářních měsíců bez ohledu na délku zaměstnání),
- v ČR **neplyne** ochranná lhůta z pojištěné činnosti poživatele starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně,
- při souběhu různých dávek z různých zaměstnání nemůže být v ČR úhrn dávek vyšší než nemocenské vypočtené z „**maximálního**“ redukovaného DVZ (uvedeno v části 2.5), na Slovensku **úhrn DVZ** nebo pravděpodobných DVZ pro stanovení výše nemocenských dávek **nesmí** překročit částku DVZ určeného z **maximálního** vyměřovacího základu na placení pojistného na NP platného v kalendářním měsíci.

denní vyměřovací základ

- v ČR se **vyměřovací základ** pro odvod pojistného na sociální zabezpečení zjištěný z RO **vydělí** počtem kalendářních dnů připadajících na RO, který se sníží o tzv. vyloučené dny, na Slovensku se určí tak, že se **vyměřovací základ** pro odvod pojistného na NP zjištěný z RO **vydělí** počtem kalendářních dnů připadajících na RO, který se sníží o kalendářní dny, za které pojištěnec není povinen platit pojistné na NP a kalendářní dny přerušení povinného NP.

určení rozhodného období

- v ČR je rozhodným obdobím **12 kalendářních měsíců** před kalendářním měsícem, v němž vznikla sociální událost, podle ZSP **kalendářní rok předcházející kalendářnímu roku**, ve kterém vznikla DPN, potřeba ošetřování, potřeba péče o dítě, ve kterém došlo k přeřazení zaměstnankyně na jinou práci nebo ve kterém vznikl nárok na mateřské (dále jen sociální událost),
- netrvalo-li zaměstnání 12 měsíců a NP vzniklo v kalendářním roce, který předchází kalendářnímu roku, ve kterém vznikla sociální událost, rozhodným obdobím v ČR je **doba od vzniku pojištění do konce kalendářního měsíce** předcházejícího kalendářnímu měsíci, v němž vznikla sociální událost, podle ZSP **období od vzniku NP do konce kalendářního roku**, který předchází kalendářnímu roku, ve kterém vznikla sociální událost,
- jestliže sociální událost vznikla přímo v tom kalendářním měsíci, kdy vznikla i účast na pojištění, je rozhodným obdobím **doba od vzniku pojištění do konce tohoto kalendářního měsíce**, podle ZSP **doba od vzniku pojištění do dne předcházejícímu dni sociální události**,
- v části 2.4.2 jsou uvedeny další rozdíly při stanovení rozhodného období v některých specifických případech.

zjišťování rozhodného období

- u zaměstnance se výše nemocenské dávky určí **z pravděpodobného** vyměřovacího základu, a to v případech v ZNP uvedených. Podle ZNP se za DVZ považuje započitatelný příjem, kterého by zaměstnanec pravděpodobně dosáhl za kalendářní den v kalendářním měsíci, podle ZSP je **pravděpodobným DVZ** u zaměstnance a povinně nemocensky pojištěné SZČO jedna třicetina vyměřovacího základu, z kterého by se platilo pojistné na NP za kalendářní měsíc, v kterém vznikl důvod na poskytnutí nemocenské dávky. **Pravděpodobný DVZ** dobrovolně pojištěné osoby podle ZSP je jedna třicetina minimální mzdy zaměstnanců v pracovním poměru odměňovaných měsíční mzdou, a to v případech, kdy NP trvalo méně jak **26 týdnů** před vznikem důvodu na poskytnutí nemocenské dávky,
- vznikne-li sociální událost po skončení pojištění za trvání ochranné lhůty, postupuje se při určení RO tak, jako by sociální událost vznikla **v den, který bezprostředně následuje po dni, ve kterém skončilo pojištění**, podle ZSP se rozhodné období zjišťuje **ke dni zániku NP**,

- u zaměstnankyně, které vznikl za trvání pojištění nárok na další peněžitou pomoc v mateřství do 4 let věku předchozího dítěte, se PPM podle ZNP stanoví **z DVZ zjištěného pro výpočet předchozí peněžitě pomoci v mateřství**, pokud je vyšší než DVZ zjištěný pro výpočet další peněžitě pomoci v mateřství. Přitom se porovnávají DVZ před redukcí. Podle ZSP, pokud zaměstnankyně nemá v rozhodném období vyměřovací základ pro odvod pojistného na nemocenské pojištění např. z důvodu pobírání rodičovského příspěvku, výše mateřské je 55 % pravděpodobného DVZ.
- podle ZNP jsou u **zaměstnance** v ustanovení § 19 a u **OSVČ** v ustanovení § 18 odst. 7 stanoveny určité odchylky při stanovení rozhodného období (např. u zaměstnance, který byl uznán invalidní, se za vznik pojištění považuje den, v němž byla uznána jeho invalidita) .

vyloučené dny

- kalendářní dny připadajících na RO se podle ZNP sníží o tzv. **vyloučené dny**, podle ZSP se sníží o **kalendářní dny**, za které pojištěnec není povinen platit pojistné na NP a kalendářní dny přerušení povinného NP (podle ZSP /§ 26/ vyloučenou dobou jsou u zaměstnance také dny neomluvené absence).

redukční hranice

- v ČR se, na rozdíl od systému na Slovensku, DVZ **upraví** pro výpočet nemocenského, ošetrovního, PPM a VPTM (část 2.4.2),
- nejvyšší redukovaný DVZ pro výpočet dávek NP v roce 2010 činí **1 305 Kč**, na Slovensku maximální výše vyplacených dávek NP vychází ze všeobecného vyměřovacího základu (část 2.4.2); maximální vyměřovací základ pro odvod pojistného na NP v období od 1.7.2009 do 30.6.2010 je ve výši **1 084,55 EUR**.

nemocenské

- nárok na nemocenské má pojištěnec (zaměstnanec, OSVČ) podle ZNP od **15. kalendářního dne DPN** (karantény), podle ZSP zaměstnanec od **11. kalendářního dne**, SZČO a dobrovolně pojištěná osoba od **1. kalendářního dne**,
- podle ZSP náleží zaměstnanci (SZČO) dávka **od následujícího dne** po dni zániku NP, pokud NP zaniklo v období DPN, v kterém má zaměstnanec nárok na náhradu příjmu při DPN a v případě vzniku DNP v ochranné lhůtě náleží dávka **od prvního dne DPN**. Podle ZNP dávka v uvedených případech náleží až od **15. kalendářního dne**,
- u dobrovolně pojištěné osoby podle ZSP musí být pro vznik nároku na dávku (s výjimkou ošetrovního) splněna podmínka **270 dnů** pojištění v posledních dvou

- letech před vznikem DPN, podle ZNP **tři** kalendářní měsíce. Pokud OSVČ (zahraniční zaměstnanec) podá přihlášku do 8 dnů ode dne zahájení činnosti, čekací doba není,
- nemocenské se poživateli starobního nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně vyplácí od **15.** kalendářního dne trvání DPN nebo od 15. kalendářního dne nařízené karantény po dobu nejvýše **70** kalendářních dnů, podle ZSP toto omezení u výše uvedených osob není,
 - výše nemocenského činí podle ZNP **60 %** redukováného DVZ, podle ZSP **55 %** DVZ,
 - pojištěnci, který porušil režim DPN pojištěnce, může být nemocenské dočasně kráceno nebo odňato, a to na dobu nejdéle **100** kalendářních dnů ode dne porušení tohoto režimu, ne však déle než do skončení DPN, podle ZSP v rozsahu **30** dní ode dne porušení léčebného režimu,
 - **podpůrčí doba** končí uplynutím **52.** týdnů od vzniku DPN podle ZSP, podle ZNP na žádost zaměstnance nebo OSVČ je možnost prodloužení „podpůrčí doby“ do dvou let (tj. 380 dnů + 350 dnů),
 - ochranná lhůta nevzniká podle ZSP při zániku NP z důvodu jeho **přerušení**, **podle ZNP** se pro účely ochranné lhůty doba **přerušení** pojištění považuje za dobu pojištění.

ošetřovné

- na ošetřovné má podle ZNP nárok zaměstnanec, který nemůže pracovat z důvodu, že musí ošetřovat nemocného **člena domácnosti** (popř. pečovat o zdravé dítě), podle ZSP má zaměstnanec (SZČO) nárok na ošetřovné pokud ošetřuje **osobu** v zákoně uvedenou (popř. pečuje o zdravé dítě),
- možnost vystřídání v případě ošetřování podle ZNP pouze **jednou**, podle ZSP možnost vystřídání **není**,
- na ošetřovné **nemá** podle ZNP nárok např. OSVČ, zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti, zaměstnanci účastní pojištění z důvodu výkonu zaměstnání malého rozsahu,
- podpůrčí doba u ošetřovného činí podle ZNP **6** kalendářních dnů, popřípadě **13** kalendářních dnů u zaměstnance, který má v trvalé péči aspoň jedno dítě ve věku do 16 let, které neukončilo povinnou školní docházku a je jinak osamělý. Podpůrčí doba počíná od **čtvrtého** dne potřeby ošetřování nebo péče. Výše ošetřovného činí v roce 2010 - **60 %** DVZ. Tato dávka z ochranné lhůty **nenáleží**. Podle ZSP nárok na ošetřovné vzniká od prvního dne ošetřování do skončení potřeby ošetřování, nejpozději uplynutím **10. dne** potřeby ošetřování. Výše ošetřovného činí **55 %** DVZ. Tato dávka z ochranné lhůty **náleží**.

peněžitá pomoc v mateřství

- obecná podmínka - účast na NP po dobu **270** kalendářních dnů v posledních dvou letech **před nástupem** na PPM, podle ZSP účast na NP po dobu 270 kalendářních dnů v posledních dvou letech **před porodem**,
- PPM začíná nástupem na PPM, který si pojištěnka volí v rozmezí mezi počátkem **8. až 6.** týdne před očekávaným dnem porodu; pokud pojištěnka tento den v tomto období neurčí, začíná podpůrčí doba od počátku **šestého** týdne před očekávaným dnem porodu, podle ZSP má zaměstnankyně nárok na mateřské do konce **22. týdne** ode dne porodu (31 týdnů v případě vícečetných porodů),
- PPM se poskytuje osamělé zaměstnankyni po dobu **28 týdnů**, podle ZSP po dobu **37 týdnů**,
- výše peněžité pomoci v mateřství za kalendářní den v roce 2010 činí **60 %** redukovaného DVZ, podle ZSP **55 %** DVZ,
- pokud pojištění trvalo kratší dobu, činí **ochranná lhůta** jen tolik dnů, kolik dnů pojištění trvalo, podle ZSP vždy 6 měsíců.

vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

- VPTM se podle ZNP stanoví jako **rozdíl** redukovaného DVZ zjištěného ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci a průměru jejích započitatelných příjmů připadajících na jeden kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení. Podle ZSP se vyrovnávací dávka stanoví - **55 %** z rozdílu mezi měsíčním vyměřovacím základem, kterým je 30, 4167-násobek DVZ a vyměřovacím základem, z kterého zaměstnankyně platí pojistné na NP v jednotlivých kalendářních měsících po přeřazení na jinou práci.

výše dávky nemocenského pojištění

- v ČR je stanovena pro rok 2010 jednotná sazba výše nemocenského, PPM a ošetřovného ve výši **60 %** redukovaného DVZ nebo pravděpodobného DVZ, na Slovensku **55 %** DVZ nebo pravděpodobného DVZ u všech dávek NP (část 2.4.7, Tabulka č. 6 - Výše dávky nemocenského pojištění).

podpůrčí doba

- u ošetřovného činí dle ZNP podpůrčí doba **6** nebo **13** kalendářních dnů, podle ZSP **10** kalendářních dnů (nerozlišuje se stav pojištěnce – vdaná /ženatý/, osamělá/ý/),
- je-li pojištěnec poživitelem starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně činí podle ZNP podpůrčí doba **70** kalendářních dnů u nemocenského (podle ZSP toto omezení, u výše uvedených osob, není).

společná ustanovení o dávkách a odpovědnost za přeplatek

- při souběhu různých dávek z různých zaměstnání nemůže být podle ZNP úhrn dávek vyšší než nemocenské vypočtené z „**maximálního**“ **redukovaného DVZ**.
Podle ZSP úhrn DVZ nebo pravděpodobných DVZ na určení výše nemocenských dávek nesmí překročit částku DVZ určeného z **maximálního vyměřovacího základu** na placení pojistného na NP v kalendářním měsíci, ve kterém vznikl důvod na poskytnutí nemocenské dávky.
- pojištěnec se může podle ZNP **vzdát** nároku na výplatu nemocenského, PPM a ošetřovného.

uplatnění nároku na dávky

- dávky vyplácí příslušná OSSZ prostřednictvím účtu ČSSZ, a to nejpozději **do jednoho** měsíce následujícího po dni, v němž jí byl stanovený doklad pro nárok na výplatu dávky včetně příslušných dokladů doručen, na Slovensku **ve lhůtách** stanovených Sociálnou poisťovňou (zpravidla okolo 20. dne kalendářního měsíce následujícího po měsíci, za který se nemocenské vyplácí). O nemocenských dávkách musí Sociálna poisťovňa podle § 210 odst. 2 ZSP rozhodnout „do 60 dní od začatia konania, v mimoriadne zložitých prípadoch možno tuto lehotu predĺžiť najviac o 60 dní“.

způsob financování nemocenského pojištění

- v ČR je zdrojem pro poskytování dávek pojistné, které je příjmem **státního rozpočtu**, na Slovensku je pojistné na NP odděleno od státního rozpočtu a je spravováno veřejnoprávní institucí - Sociální poisťovnou,
- na Slovensku je, na rozdíl od ČR, stanoven **nejnižší** a **nejvyšší měsíční** vyměřovací základ na NP zaměstnance, podle ZNP je pro **zaměstnance a OSVČ** stanoven **roční maximální** vyměřovací základ pro placení pojistného.

Ve třetí kapitole jsem uvedla hlavní rozdíly v systémech nemocenského pojištění obou zemí. V některých částech můžeme nalézt shodné nebo podobné podmínky pro nárok a výplatu dávky nemocenského pojištění, v některých částech zákonů jsou však výrazné rozdíly, např. při stanovení rozhodného období pro výpočet dávek nemocenského pojištění.

Ze systému NP na Slovensku vyplývá, na rozdíl od systému v ČR, že zákon je pro pojištěné osoby jednotný, s minimálním množstvím odchylek.

Efekty soustavy nemocenského pojištění v ČR a na Slovenku uvedu v následující kapitole.

4 EFEKTY SOUSTAVY NP V ČR A NA SLOVENSKU

V obou zemích je dávkami NP pokryta naprostá většina populace. Zainteresovanost zaměstnavatelů v prvních 14 kalendářních dnech DPN (karantény) se v ČR projevila ve snížení procenta PN.

Z údajů ČSSZ vyplývá, že v roce 2009 bylo o **31 % PN** méně než v roce 2008. Meziročně ubylo také prostonaných dnů. Zatímco v roce 2008 jich bylo 87 851 038, vloni ČSSZ evidovala celkem 73 907 584 prostonaných dnů. Naopak rostla průměrná délka trvání jedné PN. V roce 2009 jedna PN průměrně trvala 48,43 dne, zatímco rok předtím to bylo 39,50 dne.¹²⁰

Na Slovensku v roce 2009 jedna PN průměrně trvala 44,87 dne, zatímco v roce 2008 to bylo 37,96 dne.¹²¹ Ukazatel o počtu prostonaných dnů není na webových stránkách Sociálnej poisťovne uveden.

Z výše uvedeného vyplývá, že v obou zemích roste průměrná délka jedné PN, což by mohlo nasvědčovat tomu, že i přes opatření obou zemí v oblasti NP je systém nemocenských dávek zneužíván.

Efekty soustav NP obou zemí, tzn. zákonná opatření proti zneužívání dávek NP a změny které vedly ke zjednodušení systému NP, jsou níže uvedeny.

4.1 Efekty soustavy NP v ČR

obecné podmínky nároku na dávku

- v ČR **neplyne** ochranná lhůta z pojištěné činnosti poživatele starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně.

Poživatelé výše uvedených důchodů jsou po skončení zaměstnání finančně zabezpečeni ze systému důchodového pojištění. Na Slovensku jsou uvedené osoby rovněž zabezpečeny ze systému důchodového pojištění, nárok na dávku NP z ochranné lhůty ale plyne z důvodu zachování principu jednotnosti systému pro pojištěné osoby.

¹²⁰ ČSSZ. *Tisková zpráva* [online]. [cit. 23.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2010/2010-01-26-v-lonskem-roce-ubylo-pracovnich-neschopnosti-stonalo-se-ale-dele.htm>.

¹²¹ Sociálna poisťovňa. *Priemerná doba trvania práceneschopnosti*. [online]. [cit. 25.2.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.socpoist.sk/priemerna-doba-trvania-praceneschopnosti/3151s>.

denní vyměřovací základ

- v ČR se **vyměřovací základ** pro odvod pojistného na sociální zabezpečení zjištěný z RO **vydělí** počtem kalendářních dnů připadajících na RO. Počet dnů v děliteli se **nesnižuje** o kalendářní dny neplaceného volna (tj. neplacené volno, které zaměstnavatel není povinen podle příslušného právního předpisu zaměstnanci poskytnout), neomluvené absence a DPN, za které zaměstnanci nevznikl nárok na nemocenské (§ 25 písm. a) a c) ZNP). (Odečtením těchto dnů z RO by byl pojištěnec zvýhodněn při stanovení DVZ.).

nemocenské

- nárok na nemocenské má pojištěnec (zaměstnanec, OSVČ) podle ZNP od 15. kalendářního dne DPN (karantény).
Počet žádostí o nemocenské je nižší z důvodu ukončení DPN do 14 kalendářního dne (podle ZSP do 10. kalendářního dne), nemocenské z ochranné lhůty náleží rovněž až od 15. kalendářního dne (podle ZSP od 1. dne).

4.2 Efekty soustavy NP na Slovensku

účasť na pojištění

- dohoda o provedení práce, dohoda o pracovní činnosti a dohoda o brigádnické práci studentů nezakládá, při splnění podmínek daných zákonem (311/2001 Z. z.), účast na NP. Zaměstnanec, který má uzavřenou pracovní smlouvu, musí pro vznik účasti na NP splnit **podmínku** vyplývající z ustanovení § 138 odst. 9 a 10 ZSP (vyměřovací základ je měsíčně nejméně ve výši minimální mzdy, popř. odpovídá kratšímu pracovnímu úvazku).

účasť zaměstnanců na pojištění

- povinné NP zaměstnanci vzniká **dnem** vzniku pracovního poměru, a proto nedochází následnou kontrolou plnění povinností zaměstnavatele v sociálním pojištění k rozdílům v přihlášení zaměstnance k účasti na NP, a tudíž ani k přepočtům (doplatkům) DNP jak je tomu u zaměstnanců v ČR (zaměstnavatelé v „Oznámení o nástupu do zaměstnání“ v některých případech chybně uvedou místo data vstupu do zaměstnání, datum vzniku pracovního poměru).
- zaměstnavatel (SZČO) má povinnost oznámit **přerušeni pojištění** zaměstnance (SZČO). Dny přerušeni pojištění jsou zároveň dny, které se vylučují z počtu dnů při výpočtu DVZ zaměstnance (SZČO).

účast SZČO na pojištění

- při dosažení stanoveného příjmu (§ 14 ods.1 písm. b) v návaznosti na ustanovení § 138 ods. 9 ZSP) je účast na NP SZČO povinná.

obecné podmínky nároku na dávku a jejich výplatu

- při zániku NP z důvodu jejího přerušení **nevzniká** ochranná lhůta (např. v případech sjednání neplaceného volna, neomluvené absence, rodičovské dovolené), skončení přerušení pojištění se posuzuje jako vznik pojištění (výše nemocenské dávky se určí z pravděpodobného denního vyměřovacího základu, pokud sociální událost vznikne první den po skončení přerušení pojištění),
- pro výpočet dávek NP se DVZ **neupravuje** (v ČR jsou stanoveny tři redukční hranice, jejichž výše se stanoví podle průměrné mzdy v ČR).

určení rozhodného období

- rozhodným obdobím je:
 - ✓ **kalendářní rok předcházející kalendářnímu roku**, ve kterém vznikla sociální událost
 - ✓ **období od vzniku NP do konce kalendářního roku**, který předchází kalendářnímu roku, ve kterém vznikla sociální událost.

Zaměstnavatel předkládá Sociální pojišťovně „Potvrdenie zamestnávateľa o zamestnancovi na účely uplatnenia nároku na nemocenskú dávku“ (dále jen „Potvrzení“). Pokud se nezmění žádné skutečnosti rozhodné pro posouzení a následné rozhodnutí o nároku na dávku NP, zaměstnavatelem předložené „Potvrzení“ je podkladem pro výpočet dalších, zaměstnancem uplatněných, dávek NP v kalendářním roce.

zjišťování rozhodného období

- **pravděpodobný** DVZ dobrovolně pojištěné osoby podle ZSP je jedna třicetina minimální mzdy zaměstnanců v pracovním poměru odměňovaných měsíční mzdou, a to v případech, kdy NP trvalo méně jak **26 týdnů** před vznikem důvodu na poskytnutí nemocenské dávky. (Stanovení uvedené podmínky předchází zneužívání systému NP).
- v ZSP je uveden **nižší** počet odchylek při stanovení rozhodného období.

ošetřovné

- podle ZSP nárok na ošetřovné vzniká od prvního dne ošetřování do skončení potřeby ošetřování, nejpozději uplynutím **10. dne** potřeby ošetřování (bez rozlišení rodinného stavu).

5 ÚVAHY O MOŽNÝCH PROMĚNÁCH V SOUSTAVÁCH NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ V OBOU ZEMÍCH

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, který nabyl účinnosti od 1.1.2009, byl od roku 2007 již několikrát novelizován.

Cílem reformy NP bylo zavedení:

- třídní kareční doby (doba, po kterou nenáleží nemocenské ani náhrada mzdy),
- výplaty náhrady mzdy zaměstnavatelem a to do 14. kalendářního dne DPN,
- úpravy výpočtu dávek NP.

Zavedením těchto opatření se mělo dosáhnout větší odpovědnosti zaměstnance i zaměstnavatele, snížit častou fiktivní nemocnost a omezit zneužívání systému. Ze statistik České správy sociálního zabezpečení vyplývá, že se tento záměr podařilo splnit. Pracovní neschopnost klesla oproti loňskému roku téměř o třetinu.

Systém NP v ČR jsem uvedla v předchozích kapitolách, k dalším významným změnám by mělo dojít od 1.1.2011. Novela by měla obsahovat především dílčí úpravy směřující ke **zjednodušení** provádění NP.

Podle Krebse - „sociální politika by se v budoucnosti měla postupně oprošťovat od své silné podřízenosti ambicím politických sil, resp. stran. Podle jejich volebních programů a aspirací (často populistických) by nemělo docházet k vymezování toho, co všechno stát má v sociální politice dělat.“¹²²

Podle toho, zda je u moci levicová či pravicová vláda (popř. se jedná o dohodu obou stran - něco za něco), dochází také ke změnám v oblasti NP. Jako příklad uvádím výši DVZ za první tři dny DPN v letech 2007 - 2009:

období	výše DVZ 1. - 3. den
2007	25 %
2008	-
2008 (od 30.6)	60 %
2008 (od 1.9.)	25 %
2009	-

Další příklad dohody politických stran uvádím snížení slevy na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti **u zaměstnanců** od 1.1.2009.

¹²² KREBS, V. A KOL.: *Sociální politika*, 4. vydání, Praha, vydalo ASPI, a. s., 2007, s. 455.

Zákonem č. 2/2009 Sb., došlo ke snížení odvodu pojistného na sociální zabezpečení za zaměstnance, a to ze 7,9 % na 6,5 % (tj. odvod pojistného na důchodové pojištění).

V měsíci srpnu 2009 byly zákonem 221/2009 Sb. schváleny pro zaměstnavatele **slevy** na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. V měsíci říjnu 2009 byly ale tyto slevy zákonem č. 221/2009 Sb. zrušeny (od 1.1.2010).

V roce 2008 byl stanoven **maximální** vyměřovací základ pro odvod pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti ve výši 1 034 800 Kč, (r. 2009 - 1 130 640 Kč, r. 2010 - 1 707 048 Kč). Pokud byla důvodem stanovení maximálního vyměřovacího základu v roce 2008 vysoká míra solidarity, tak na konci roku 2009 byl předložen návrh na zrušení maximálního vyměřovacího základu z důvodu nízké míry solidarity.

Rozvoj NP řídí Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, které zejména zpracovává koncepce a návrhy právních úprav v NP.

Za změnu, která by měla vést ke zjednodušení provádění NP v ČR, nepovažují návrh Ministerstva práce a sociálních věcí, které zvažuje legislativní úpravu dohod o provedení práce, ze kterých by se platilo sociální pojištění.

Dohody o provedení práce by ztratily svoji výhodu a neměly již dále žádný význam. Dohody dnes umožňují firmám efektivně a flexibilně reagovat na změny na trhu, jsou pro ně i administrativně méně náročné.¹²³

Pokud má novela ZNP obsahovat především dílčí úpravy směřující ke **zjednodušení** provádění NP, ze ZSP doporučuji:

- zvážit rozšíření okruhu osob účastných nemocenského pojištění o **povinnou** účast OSVČ v případě dosažení stanoveného příjmu,
- stanovit minimální a maximální **měsíční** vyměřovací základ pro odvod pojistného na NP,

¹²³ Hospodářská komora ČR. *Dohody o provedení práce mají smysl, jejich regulace by postihla většinu občanů*. [online]. [cit. 13.2.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.komora.cz/zpravodajstvi/kuzel-dohody-o-provedeni-prace-maji-smysl-jejich-regulace-by-postihla-vetsinu-obcanu.aspx>.

- stanovit vznik NP u zaměstnance **dnem** vzniku pracovního poměru,
Z kontrol plnění povinností zaměstnavatelů v sociálním zabezpečení vyplývá, že zaměstnavatel na „Oznámení o nástupu do zaměstnání“ místo data vstupu do zaměstnání chybně uvede den vzniku pracovního poměru, což je důvodem k přepočtu (doplatku) dávek NP, a to za období dvou až tří let podle kontrolovaného období zaměstnavatele,
- institut **přerušení** pojištění ze zákona o NP vypustit (od 1.1.2007 tato část nebyla ze ZNP zrušena, i když se v praxi neaplikuje) nebo v praxi uplatnit a doplnit o situace, které jsou uvedeny v ZSP,
- zavedením minimálního a maximálního **měsíčního** vyměřovacího základu pro výpočet dávek NP by se DVZ **neupravoval** (zrušení redukčních hranic),
- nahradit **rozhodné období**:

rozhodné období	návrh na změnu rozhodného období
12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, v němž vznikla sociální událost	kalendářní rok předcházející kalendářnímu roku, ve kterém vznikla sociální událost
12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, v němž vznikla sociální událost	období od vzniku NP do konce kalendářního roku , který předchází kalendářnímu roku, ve kterém vznikla sociální událost

Stanovením navrhovaného rozhodného období by došlo k **výraznému** zjednodušení při provádění NP. Rozhodné období a výpočet dávky by byl stejný po celý kalendářní rok, ve kterém by vznikla sociální událost.

Z kontrol u zaměstnavatelů vyplývá, že rozdíl ve mzdách v jednotlivých letech není tak výrazný, aby docházelo k poškození klientů. Při současném trvání rozhodného období, a to si můžeme jen domýšlet, může být v některých případech započitatelný příjem pro výpočet dávky NP spekulativně navýšen v souvislosti s plánovanou pracovní neschopností, nástupem na PPM (zúčtování odměny, prémie v posledním měsíci před měsícem vzniku sociální události).

Pokud by se nezměnily žádné skutečnosti rozhodné pro posouzení a následné rozhodnutí o nároku na dávku NP, zaměstnavatel by OSSZ předkládal pouze jedno potvrzení pro výpočet dávky NP, které by bylo podkladem pro výpočet dalších, zaměstnancem uplatněných, dávek NP v kalendářním roce.

Tímto zjednodušením by se výrazně snížily náklady OSSZ při provádění NP, ale také náklady zaměstnavatele.

V roce 2006, před schválením zákona o nemocenském pojištění OSSZ a ČSSZ navrhovaly, aby rozhodným obdobím byl kalendářní rok předcházející kalendářnímu roku, v němž vznikla sociální událost. Tato zásadní připomínka k návrhu zákona o NP nebyla schválena.

- stanovit **pravděpodobný** DVZ dobrovolně pojištěné osoby jako jednu třicetina minimální mzdy zaměstnanců v pracovním poměru odměňovaných měsíční mzdou, a to v případech, kdy NP trvalo méně jak **26 týdnů** před vznikem důvodu na poskytnutí nemocenské dávky.

Výše uvedená podmínka by měla být stanovena, aby OSVČ nevstupovaly do NP spekulativně.

- **zjednodušit** stanovení rozhodného období tak, jak je tomu v ZSP (část 2.4.2, „Příloha“),
- **nerozlišovat** rodinný stav u ošetřovného (podle ZSP ošetřovné vzniká od prvního dne ošetřování do skončení potřeby ošetřování, nejpozději uplynutím **10. dne** potřeby ošetřování). Podle ZNP není odlišná délka poskytování peněžité pomoci v mateřství u osamělých pojištěnců, u ošetřovného zůstala.
- **nevyžadovat** podmínku společné domácnosti v případech péče o přestárle rodiče.
Náklady na péči v ústavních zařízeních jsou vyšší, než by byly náklady na ošetřovné.
- **stanovit** povinnost ČSSZ, která je zakotvena v ustanovení § 226 ZSP, a to povinnost vést individuální účet pojištěnce a prostřednictvím své internetové stránky bezplatně umožnit pojištěncovi pasivní přístup k informaci o změnách stavu individuálního účtu.

U zaměstnanců a OSVČ povinně účastných NP dále navrhuji stanovit další opatření k zamezení zneužívání dávek, které již v roce 2006 navrhovaly OSSZ a ČSSZ, např. jestliže od vzniku pojištění zaměstnance (OSVČ, u které by byla povinná účast na NP) do vzniku pojistné události neuplyne **60** kalendářních dnů, stanoví se vyměřovací základ maximálně ve výši **jedné poloviny** všeobecného vyměřovacího základu.

Zákon č. 461/2003 Z. z., o sociálnom poistení, ktorý nabyt účinnosti od 1.1.2004, byl již několikrát novelizován. Další změnu zákona doporučuji ze ZNP, a to:

- v druhém oddílu ZSP (§ 3 až § 12 ZSP) **vymežit** pojem „sociální událost“ a v příslušných ustanovení zákona text „v ktorom vznikla dočasná pracovná neschopnosť, potreba ošetrovania, potreba starostlivosti o dieťa, v ktorom došlo k preradeniu zamestnankyne na inú prácu alebo v ktorom vznikol nárok na materské“ nahradit textem „v ktorom vznikla sociálna udalosť“,
- jestliže sociální událost vznikla přímo v tom kalendářním měsíci, kdy vznikla i účast na pojištění, je rozhodným obdobím **doba od vzniku pojištění do konce tohoto kalendářního měsíce**.

V ZSP je stanovené rozhodné období „od vzniku pojištění do dne předcházejícímu dni sociální události“, což může být důvodem chybného rozúčtování příjmu na období do dne předcházejícímu dni sociální události a od ukončení DPN do konce kalendářního měsíce.

- vznikne-li sociální událost po skončení pojištění za trvání ochranné lhůty, postupuje se při určení RO tak, jako by sociální událost vznikla **v den, který bezprostředně následuje po dni, ve kterém skončilo pojištění**.

Podle ZSP se rozhodné období zjišťuje **ke dni zániku NP**.

- stanovit nárok na nemocenské od **15. dne** dočasné pracovní neschopnosti a současně snížit sazbu pojistného na nemocenské pro zaměstnavatele.

Přijetím uvedeného opatření by došlo k výraznému snížení počtu pracovních neschopností, které vyplácí Sociálna poisťovňa.

- mateřská začíná nástupem na mateřskou, který si pojištěnka volí v rozmezí mezi počátkem **8. až 6.** týdne před očekávaným dnem porodu; pokud pojištěnka tento den v tomto období neurčí, **stanovit** podpůrčí dobu od počátku **šestého** týdne před očekávaným dnem porodu (sjednocení stanovení podpůrčí doby),
- pro poskytování délky podpůrčí doby u mateřské **nerozlišovat** rodinný stav.

Podle ZSP není odlišná délka pro poskytování ošetrovného, u mateřské zůstala.

- u ošetrovného doplnit, že ošetrovné **nenáleží**, pokud by výplata jinak náležela jen za dny pracovního klidu,

- stanovit možnost, aby ošetřování (péči) **převzala** jiná oprávněná osoba (jedno vystřídaní),
- stanovit, že ošetřovné **nenáleží** také v případě, kdy má pojištěnec nárok na rodičovský příspěvek,
- stanovit **nižší** počet dnů ochranné lhůty (podle ZSP je ochranná lhůta **42** kalendářních dnů, podle ZNP – **7** kalendářních dnů),
- **doplnit** ustanovení § 112 ZSP (obmedzenie sumy dávky) o situaci, která je uvedena v ustanovení § 31 ZNP, kdy si pojištěnec přivodí DPN zaviněnou účastí ve rvačce nebo při spáchání úmyslného trestného činu nebo úmyslně zaviněného přestupku.

U zaměstnanců a SZČO povinně účastných NP **stanovit** další opatření k zamezení zneužívání dávek v případech, kdy od vzniku pojištění do vzniku pojistné události neuplyne **60** kalendářních dnů (viz návrh na změny v ZNP).

Od roku 2007 do roku 2009 bylo schváleno čtrnáct zákonů, kterými došlo ke změně ZNP. Výše uvedené změny zákona by mohly vést ke zjednodušení systému NP v ČR.

Rovněž ZSP prošel od účinnosti (1.1.2004) několika novelami. Pro zrovnoprávnění matky a otce při zabezpečení péče o dítě (ošetřovné - možnost vystřídaní), vymezení pojmu a dalších navržených změn doporučuji zvážit úpravu této právní normy.

ZÁVĚR

Ve většině evropských zemí je obvyklé zapojení zaměstnavatelů do systému nemocenského pojištění. Na Slovensku k této změně došlo již od roku 2004 (zákon č. 462/2003 Z. z., náhradu příjmu zaměstnavatel poskytuje za kalendářní dny, za první tři kalendářní dny - 25 % DVZ, od čtvrtého do desátého kalendářního dne - 55 % DVZ), v České republice až od roku 2009 (zákon č. 262/2006 Sb., náhradu mzdy zaměstnavatel poskytuje za pracovní dny, od čtvrtého do čtrnáctého dne DPN ve výši 60 % redukovaného průměrného výdělku).

Z tiskové zprávy ČSSZ vyplývá, že od účinnosti ZNP, kdy se změnily podmínky pro vyplácení dávek, došlo k **výraznému** poklesu počtu dní, které zaměstnanci prostonali (Ukazatel o počtu prostonaných dnů není na webových stránkách Sociálnej poisťovne uveden.).

Přijetím zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení se začala reforma sociálního zabezpečení, kdy došlo k reformě důchodového, nemocenského a úrazového pojištění. Od 1.1.2004 převzala Sociálna poisťovňa z Úřadu práce také výplatu dávek pojištění v nezaměstnanosti a pojištění v případě platební neschopnosti zaměstnavatele (garančné poistenie).

Na Slovensku výše uvedený zákon řeší komplexně problematiku **sociálního pojištění** (nemocenské pojištění, důchodové pojištění, úrazové pojištění, pojištění v nezaměstnanosti a pojištění pro případ platební neschopnosti zaměstnavatele).

V České republice je stávající úprava uvedených podsystemů roztržena do mnoha právních předpisů. Návrh zákona o Sociální pojišťovně Poslanecká sněmovna zamítla v roce 2001.

„Za posledních deset let se o vytvoření Sociální pojišťovny nejednou hovořilo, žádná vláda však nedokázala tuto myšlenku uvést do praxe, a to především pro odpor ministerstva financí, neboť příjmy sociálního pojištění umožňovaly vylepšovat peněžní toky rozpočtů.“¹²⁴

Systém nemocenského pojištění obou států je koncipován podobně. V obou zemích dávky NP **nahrazují příjem** z důvodu vzniklé sociální události. Z pojištění se poskytují

¹²⁴ ČMKOS - Hospodářská krize. *Problémy mandatorních výdajů*. [online]. [cit. 11.3.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.cmkos.cz/hospodarska-krize/1694-3/ekonomicka-krize-pohled-odboru-iii>.

stejně dávky, dávkami NP je pokryta naprostá většina populace. Nejvýznamnější podobnosti a rozdíly jsou uvedeny v třetí části.

Porovnáním systémů NP obou zemí vyplynulo, že systém NP na Slovensku je, na rozdíl od systému v ČR, přehledný, právní normy jsou jednoduché, jasné a srozumitelné, s minimálním množstvím výjimek.

Zákon o NP v ČR se vyznačuje množstvím výjimek s poměrně složitým textem právní normy (v některých ustanoveních zákona), oproti ZSP řeší různé specifické situace, provádění nemocenského pojištění je náročnější, což se projevilo také nárůstem počtu pracovníků v roce 2009.

„Potřeba trvalého posílení výkonu v oblasti nemocenského pojištění byla uznána vládou ČR, která dne 29.6.2009 schválila návrh o navýšení počtu zaměstnanců ČSSZ o 448 míst.“¹²⁵

V páté části jsem uvedla, které změny v zákoně by mohly vést ke zjednodušení systému NP v ČR a na Slovensku.

Rozvoj NP řídí Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, které zejména zpracovává koncepce a návrhy právních úprav v NP.

Realizace změn v NP od 1.1.2011 bude záviset také na výsledku voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR (v květnu 2010).

Mojí snahou bylo porovnáním systémů NP dospět k návrhům na změny v systémech NP obou zemí, které by vedly ke zjednodušení provádění NP.

Z páté kapitoly vyplývá, že v ČR by měly být provedeny legislativní změny vedoucí ke zjednodušení systému NP, čímž by došlo k jeho zefektivnění, k úsporám počtu zaměstnanců ČSSZ, k provozním úsporám, k odstranění rozdílů v pojištění mezi jednotlivými pojištěnými osobami.

Dále navrhuji zvážit, zda by k dalšímu snižování počtu dnů DPN v ČR nepřispělo opatření, které vyplývá pro zaměstnavatele ze Zákonníka práce na Slovensku (zákon č. 311/2001 Z. z.), a to umožnit nemocným zaměstnancům, aby zůstali doma (sedm dní v kalendářním roce) aniž by museli zaměstnavateli předložit potvrzení o DPN nebo žádat o dovolenou (opatření k zamezení šíření onemocnění na pracovišti).

¹²⁵ Interní dokument ČSSZ ze dne 10.7.2009. Dostupný z:
http://savsl/Intranet_OSSZZLIN/CSSZ_vyklady_info/2009/Informace%20ústřední%20ředitelky.htm.

Vzhledem k tomu, že v obou systémech NP došlo za rok 2009 k nárůstu průměrné délky jedné pracovní neschopnosti, další změny by měly být provedeny v oblasti kontroly posuzování zdravotního stavu pro účely pojištění (zjištění opodstatněnosti délky DNP).

Pro zrovnoprávnění matky a otce při zabezpečení péče o dítě (ošetřovné - možnost vystřídání), vymezení pojmu a dalších navržených změn ze ZNP doporučuji zvážit úpravu právní normy na Slovensku.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
DVZ	denní vyměřovací základ
EHS	Evropské hospodářské společenství
EUR	euro
KD	kalendářní den
NP	nemocenské pojištění
OSSZ	okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
PN (DPN)	dočasná pracovní neschopnost (pro nemoc, úraz, karanténu)
PPM	peněžitá pomoc v mateřství
RO	rozhodné období
SKK	slovenská koruna
SR	Slovenská republika
SZČO	samostatne zárobkovo činná osoba
SZČ	samostatná zárobková činnosť
UP	Univerzita Palackého
VPTM	vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství
ZNP	zákon o nemocenském pojištění
ZSP	zákon o sociálnom poistení

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1: Sociální události.....	12
Tab. č. 2: Druhy dávek.....	13
Tab. č. 3: Účast na pojištění.....	14
Tab. č. 4: Okruh pojištěných osob.....	15-16
Tab. č. 5: Dávky - kdo má nárok.....	22
Tab. č. 6: Výše dávky nemocenského pojištění.....	43
Tab. č. 7: Sazby pojistného.....	49
Tab. č. 8: Vyměřovací základ.....	50
Tab. č. 9: Osoby, které nejsou účastny nemocenského pojištění.....	56-57

POUŽITÁ LITERATURA

Literatura:

- [1] GREGOROVÁ, Z., GAVLAS, M. Sociální zabezpečení. 2. vydání, Brno: nakladatelství DOPLNĚK, 2005.
- [2] KREBS, V. A KOL.: Sociální politika. 4. vydání, Praha: nakladatelství ASPI, a.s., 2007.
- [3] Kol. autorů: ABECEDA MZDOVEJ ÚČTOVNÍČKY 2009, 3. vydanie, Olomouc, vydal ANAG, 2009.
- [4] PŘIB, J. Nemocenské pojištění v praxi. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2009.
- [5] ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. Zákon o nemocenském pojištění, 2. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2008.
- [6] ŽENÍŠKOVÁ, M., PŘIB, J. Zákon o nemocenském pojištění, 3. vydání, Praha: vydavatelství ANAG, 2009.

Odborné časopisy:

- [7] Národní pojištění – měsíčník ČSSZ, 2009, roč. 40, č. 1.
- [8] Národní pojištění – měsíčník ČSSZ, 2009, roč. 40, č. 2.

Internetové zdroje:

- [9] Českomoravská konfederace odborových svazů, dostupné z: <http://www.cmkos.cz>
- [10] Česká správa sociálního zabezpečení, dostupné z: <http://www.cssz.cz>
- [11] Hospodářská komora ČR, dostupný z <http://www.komora.cz>
- [12] Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny SR, dostupný <http://www.employment.gov.sk>
- [13] Ministerstvo práce a sociálních věcí, dostupný z: <http://www.mpsv.cz>
- [14] Nakladatelství Sagit, a. s., dostupný z: <http://www.sagit.cz>
- [15] Parlament České republiky, dostupný z: <http://www.psp.cz>
- [16] Personalista.com, dostupný z: <http://www.personalista.com>
- [17] Sociálna poisťovňa, dostupné z <http://www.socpoist.sk>

Zákonné předpisy:

- [18] Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- [19] Zákon č. 461/2003 Z.z., o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

Interní dokument:

- [20] Interní dokument ČSSZ ze dne 10.7.2009. Dostupný z: http://savs1/Intranet_OSSZZLIN

PŘÍLOHA: ROZHODNÉ OBDOBÍ

	§ 18 odst. 3 ZNP		§ 18 odst. 6 ZNP		§ 19 odst. 8 ZNP
zaměstnanec	rozhodné období = 12 KM před KM, ve kterém vznikla SU (zaměstnání trvalo 1 rok) ▶	není-li v RO - VZ nebo - jsou-li jen VD ▶	rozhodné období = první předchozí KR (první předchozí KR se zjišťuje postupně od roku, v němž vznikla SU) ▶	není-li v RO - VZ a alespoň 30 KD ▶	za DVZ se považuje = pravděpodobný započitatelný příjem (za KD v KM)
	§ 18 odst. 4 ZNP		§ 19 odst. 7 ZNP		
	RO - od vzniku pojištění do konce KM, který předchází KM v němž vznikla SU ▶ (zaměstnání netrvalo 1 rok)	není-li v RO - VZ nebo - alespoň 5 KD jimiž se dělí VZ ▶	DVZ = pravděpodobný započitatelný příjem (za KD v KM), v němž vznikla SU		
	§ 18 odst. 5 ZNP		§ 19 odst. 7 ZNP		
	RO - od vzniku pojištění do konce KM ▶ (vznikla-li SU v měsíci vzniku pojištění)	není-li v RO - VZ nebo - alespoň 5 KD jimiž se dělí VZ ▶	DVZ = pravděpodobný započitatelný příjem (za KD v KM), v němž vznikla SU		
	§ 18 odst. 3 ZNP		§ 18 odst. 7 (věta první) ZNP		§ 19 odst. 7 (věta druhá) ZNP
OSVČ	rozhodné období = 12 KM před KM, ve kterém vznikla SU ▶	není-li v RO žádný měsíční základ ▶	rozhodným obdobím je KM v němž vznikla SU ▶	není-li v RO měsíční základ ▶	rozhodným obdobím je první předchozí kalendářní rok
	§ 54 ZSP		§ 57 ZSP		
pojištěnec	rozhodné období = KR, který předchází KR, ve kterém vznikla SU ▶			pravděpodobný DVZ u: - zaměstnance a povinně NP SZČO je jedna třetina VZ, z kterého by se platilo pojistné na NP - dobrovolně NP osoby je jedna třetina minimální mzdy zaměstnanců v pracovním poměru odměňovaných měsíční mzdou, která platí ke dni, ve kterém vznikl důvod na poskytnutí nemocenské dávky (v případech, kdy nepřetržitě dobrovolné NP je kratší jak 26 týdnů před vznikem důvodu na poskytnutí nemocenské dávky)	
	rozhodné období = období od vzniku NP do konce KR, který předchází KR ve kterém vznikla SU (NP vzniklo v KR, který předchází KR, ve kterém vznikla SU) ▶				
	rozhodné období = období od vzniku NP do konce KM, který předchází KM ve kterém vznikla SU (NP vzniklo v KR, ve kterém vznikla SU) ▶				
	rozhodné období = období od vzniku NP do dne, který předchází KD, ve kterém vznikla SU (NP vzniklo v KM, ve kterém vznikla SU) ▶				
	KD - kalendářní dny, KM - kalendářní měsíce, KR - kalendářní rok, VZ - vyměřovací základ, VD - vyloučené doby, SU - sociální událost, RO - rozhodné DVZ - denní vyměřovací základ, NP - nemocenské pojištění, OSVČ - osoba samostatně výdělečně činná, SZČO - samostatně zárobkovo činná osoba				

Zdroj: Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálním pojištění v znění neskorších předpisů